

Begroting 2025

Meerjarenraming 2026-2029

Kerngegevens

Gebied

Oppervlakte	255.000 ha
Diagonale afstand Deventer-Assen	90 km
Inwoners	642.000

Bestuur

Het waterschapsbestuur van Drents Overijsselse Delta bestaat uit 29 zetels en de volgende fracties;

BBB	9
Water Natuurlijk	5
VVD	2
CDA	2
Gemeentebelangen Drenthe ~ Overijssel	2
Ongebouwd	2
ChristenUnie	2
Natuurterreinen	2
Partij voor de Dieren	1
SGP	1
Natuur en Omgeving	1

Waterschapswerken

Primaire en secundaire watergangen	6.317 km
Primaire keringen	228 km
Regionale keringen	116 km
Overige keringen	693 km
Gemalen	367
Stuwen	2.027
Rioolwaterzuiveringen	16

Inhoudsopgave

1. WOORD VOORAF	6
2. ONTWIKKELINGEN	8
2.1 BEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG	8
2.2 IN- EN EXTERNE ONTWIKKELINGEN	8
2.3 FINANCIËLE KADER	10
2.4 VAN BEGROTINGSBRIEF 2025 NAAR DE VOORLIGGENDE BEGROTING 2025 EN MEERJARENRAMING 2026 – 2029	11
2.5 ACTUEEL FINANCIËEL KADER BEGROTING 2025 EN MEERJARENRAMING 2026-2029	13
3. WATERSYSTEEM	15
3.1 DOELEN VOOR ‘VOLDOENDE WATER’ EN ‘SCHOON WATER’	16
3.2 MAATREGELEN VOOR DE FUNCTIONELE INSTANDHOUDING VOOR ‘VOLDOENDE- EN SCHOON WATER’	17
3.3 MAATREGELEN VOOR DE VERANDEROPGAVEN VOOR ‘VOLDOENDE- EN SCHOON WATER’	17
3.3.1. <i>Veranderopgaven (A1, A3, B1, B3, C1, C3 en D2)</i>	18
3.4 KOSTEN DIE WIJ VERWACHTEN TE MAKEN	19
4. WATERKETEN	20
4.1 DOELEN VOOR ‘SCHOON WATER’	21
4.2 MAATREGELEN VOOR DE FUNCTIONELE INSTANDHOUDING VOOR ‘SCHOON WATER’	22
4.2.1 <i>Risicoprofiel</i>	22
4.3 MAATREGELEN VOOR DE VERANDEROPGAVEN VOOR ‘SCHOON WATER’	22
4.3.1. <i>Veranderopgaven (D1, E1, E2)</i>	22
4.4 KOSTEN DIE WIJ VERWACHTEN TE MAKEN	24
5. WATERVEILIGHEID	25
5.1 DOELEN VOOR WATERVEILIGHEID	26
5.2 MAATREGELEN VOOR DE FUNCTIONELE INSTANDHOUDING VOOR ‘BESCHERMING TEGEN HOOG WATER EN BEPERKING VAN SCHADE ALS GEVOLG VAN OVERSTROMINGEN’	26
5.2.1. <i>Functionele instandhouding (F1 en F2)</i>	27

5.3 MAATREGELEN VOOR DE VERANDEROPGAVEN VOOR 'BESCHERMING TEGEN HOOG WATER EN BEPERKING VAN SCHADE ALS GEVOLG VAN OVERSTROMINGEN'	28
5.4 KOSTEN DIE WIJ VERWACHTEN TE MAKEN	29
6. MAATSCHAPPIJ EN ORGANISATIE	30
6.1 DOELEN VOOR MAATSCHAPPIJ EN ORGANISATIE	32
6.2 MAATREGELEN PROGRAMMA MAATSCHAPPIJ	33
6.2.1 Samen met de omgeving voeren we klimaatadaptieve maatregelen uit (I3)	34
6.2.2 In 2027 zijn wij versterkt door internationale activiteiten (M2) en zijn onze internationale partners sterker geworden (M1)	34
6.2.3 Onze partners waarderen ons als kennisautoriteit op onze primaire taken (O1)	34
6.2.4 Wij dragen kennis uit, geven voorlichting en ontwikkelen educatieprogramma's voor het onderwijs (O2)	34
6.2.5 Verbinding stakeholders (N1-N2)	35
6.2.6 Organisatie	35
6.3 KOSTEN DIE WIJ VERWACHTEN TE MAKEN	36
7. OVERIGE ONDERDELEN PROGRAMMAPLAN	37
7.1 OVERZICHT DEKKINGSMIDDELEN	37
7.2 HEFFING VENNOOTSCHAPSBELASTING	37
7.3 ONVOORZIEN	37
8. WATERSCHAPSBELASTINGEN	38
9. PARAGRAFEN	41
9.1 UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE	41
9.1.1 Financiering	41
9.1.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	43
9.1.3 Reserves en voorzieningen	45
9.1.4 Kengetallen	47
9.2 ASSETMANAGEMENT	49
9.3 BEDRIJFSVOERING	50
9.4 VERBONDEN PARTIJEN	53
9.5 OPENBAARHEIDSPARAGRAAF	59

10. FINANCIËLE BEGROTING	60
10.1 UITGANGSPUNTEN EN NORMEN	60
10.2 OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN	61
10.3 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	62
10.4 VOORGENOMEN INVESTERINGEN	63
10.4 GEPROGNOSTICEERDE BALANS (ULTIMO BOEKJAAR)	65
11. BEGROTINGSBIJLAGEN.....	66
11.1 AFKORTINGEN	66

1. Woord vooraf

Verbindend werken aan een toekomstbestendig waterschap

Met trots presenteren wij u de begroting 2025, waarin wij ons als waterschap inzetten om ons werk toekomstgericht en betaalbaar te houden. De koers die wij varen, vereist een scherp oog op de kosten en een flexibele houding in de uitvoering van onze taken. Dit alles doen wij in nauwe samenwerking met onze omgeving, waar we steeds zoeken naar oplossingen die niet alleen ons waterschap maar ook onze regio ten goede komen.

In lijn met de ruimtelijke ordeningsafspraken zoeken wij actief naar partnerschappen die de leefbaarheid en waterkwaliteit in ons gebied versterken. Of het nu gaat om klimaatadaptatie, het beheren van dijken, of het waarborgen van schoon en voldoende water: samen met burgers, gemeenten, provincies en andere belanghebbenden bouwen wij aan een duurzame toekomst. In de waterketen, het watersysteem en de bedrijfsvoering zetten we stappen vooruit. Door digitalisering en innovatieve oplossingen versterken wij onze werkprocessen en verbeteren we onze efficiëntie. Zo houden wij de veiligheid en het vertrouwen van onze inwoners op peil.

Een essentiële pijler in ons werk is de continuïteit van onze dienstverlening. Onze inwoners moeten kunnen vertrouwen op een stabiele en hoogwaardige waterhuishouding. Of het nu gaat om extreme weersituaties, groeiende kosten of cyberdreigingen, wij investeren voortdurend in robuuste systemen en wendbare processen. Deze inzet zorgt ervoor dat wij in staat blijven om onze taken uit te voeren en bij te dragen aan een veilig en leefbaar gebied.

Wij geloven dat een toekomstbestendig en betaalbaar waterschap mogelijk is door nauwe samenwerking, zowel binnen ons team als met onze partners in de regio. Samen zetten wij ons in voor een solide en toekomstgerichte koers.

Uw dagelijks bestuur,
5 november 2024

Leeswijzer

De indeling en vormgeving van deze begroting is niet gelijk aan die van vorig jaar. Dit is gedaan om de leesbaarheid van de begroting te vergroten. Daarnaast is eind 2023 het Waterschapsbesluit gewijzigd, om meer aansluiting te vinden bij de verslaggevingsregels voor gemeenten en provincies. Deze wijzigingen hebben gevolgen voor de inrichting van de begroting en meerjarenraming (MJR).

In hoofdstuk 2 gaan we in op die ontwikkelingen. Daaropvolgend leest u over de vier begrotingsprogramma's van ons waterschap. Elk hoofdstuk begint met de doelen van het programma, waarmee we antwoord geven op de vraag: 'Wat willen we bereiken?'. Vervolgens geven we aan wat we daarvoor gaan doen. Oftewel: de maatregelen die in 2025 worden genomen om tot doelbereik te komen. In de begroting zijn alleen de maatregelen opgenomen waar het algemeen bestuur over gaat en waar wij over rapporteren.

Via de twee bestuursrapportages wordt het algemeen bestuur in 2025 geïnformeerd over de uitvoering van deze maatregelen. De verantwoording vindt plaats bij de jaarstukken. Tot slot staat in het begrotingsprogramma wat de verwachte kosten zijn, evenals welk deel tot de functionele instandhouding en welk deel tot de veranderopgave behoort.

Hoofdstuk 7 is nieuw ten opzichte van vorig jaar en bevat een overzicht van de dekkingsmiddelen. Hoofdstuk 8 gaat over de waterschapsbelastingen en hoofdstuk 9 bevat de verplichte paragrafen, inclusief de kengetallen. In hoofdstuk 10 is de financiële begroting opgenomen, inclusief een overzicht van de voorgenomen investeringen en een geprognostiseerde balans. De begroting eindigt met een lijst van afkortingen die in dit document worden gehanteerd.

2. Ontwikkelingen

2.1 Begroting in één oogopslag

Infographic met de hoofdlijnen van de begroting 2025 wordt hier na behandeling in het AB ingevoegd.

2.2 In- en externe ontwikkelingen

De belangrijkste in- en externe ontwikkelingen zijn hieronder per programma uiteengezet.

Watersysteem

Met de vaststelling van het position paper 'Water en bodem sturend' koos het algemeen bestuur voor een sterkere positie in het ruimtelijk domein. Dit vraagt om een investering gericht op actieve verbinding met organisaties en overheden op lokaal, provinciaal en nationaal niveau. Deze benadering markeert de verschuiving van een reactieve naar een proactieve aanpak. We pakken eventuele uitdagingen bij de start van ruimtelijke projecten op, in plaats van tijdens de uitvoering (of daarna). In het position paper is beschreven op welke wijze we onze positie aan strategische beleidstafels over ruimtelijke ontwikkelingen willen gaan versterken. Medio 2025 wordt hier, via een nog bestuurlijk vast te stellen 'strategisch kader Water Ruimte en Klimaat' (WRK), nadere invulling aan gegeven.

In het licht van de maatschappelijke context zien we dat waterschappen een grotere politieke rol aannemen. Ze opereren niet langer alleen binnen hun eigen werkgebied of in interactie met andere waterschappen. De rol van de provincie in waterdossiers wordt steeds prominenter, terwijl het Rijk en de Europese Unie ook steeds meer inspanningen vanuit het waterschap verlangen.

Een belangrijke ontwikkeling binnen programma Watersysteem is het werken aan een geoptimaliseerd beheerd watersysteem en een duurzaam uitvoerbaar waterbeheer. WDOdelta anticipeert hiermee op de extremere weersomstandigheden (meer regen, meer droogte, hogere temperaturen) en het veranderende ruimtegebruik als gevolg van klimaatverandering.

We hebben al 77% van onze projecten (53 projecten) uitgevoerd of bijna afgerond om de KRW-doelen te halen. In vergelijking met het landelijke beeld bij de Waterschappen, scoort WDOdelta goed als het gaat om de huidige status van de KRW waterkwaliteit (bron : Dashboard Waves - UvW). We zijn dus goed op weg en dat is iets op trots op te zijn! De eerste resultaten van de mid-term review KRW zijn eind oktober 2024 via een deltabijeenkomst met u gedeeld. Deze resultaten worden gebruikt om medio 2025 consequenties en keuzes aan u te kunnen voorleggen. De planning hierbij is mede afhankelijk van de landelijke planning.

De huidige Gedragscode Bestendig Beheer en Onderhoud loopt op 31 december 2024 af. Deze gedragscode is essentieel bij het uitvoeren van beheer- en onderhoudswerkzaamheden. De exacte inwerkingtreding van de nieuwe gedragscode is nog niet bekend. De impact wordt meegenomen in de begrotingsbrief 2026, mits er duidelijkheid is.

Waterketen

De Toekomstvisie Waterketen laat zien dat de Waterketen voor grote opgaven en uitdagingen staan. Op korte termijn komen er strengere eisen aan vanuit de Kaderrichtlijn Water. Op middellange termijn volgen strengere eisen vanuit de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Nu we langzaam uit de moeilijke fase komen, waarin we onze rioolwaterzuiveringen (rwzi's) in stand moesten houden, zien we tegelijkertijd dat de druk op de markt toeneemt door nieuwe uitdagingen en opgaven. De schaarste aan uitvoeringscapaciteit leidt tot hogere prijzen, evenals marktdruk om meer centraal aan te besteden. Om

wendbaarder te kunnen zijn, houden wij de opties open om (de)centraal, financieel en waarde gedreven te kunnen opereren. Onder andere door deelname in het Groeiplan Watertechnologie onder de noemer van het Nationaal Groeifonds.

De concretisering van de Toekomstvisie Waterketen wordt binnen afzienbare termijn aan u voorgelegd via een strategisch kader. Eind 2025 / begin 2026 vertaalt het DB dit naar een uitvoeringskader.

Verder blijven we de ontwikkeling van datagedreven sturing van rioolwaterzuiveringsinstallaties voortzetten. We streven naar een hoger zuiveringsrendement en verdere energiebesparing. Ook stelt datagedreven sturing de organisatie in staat om vervangingsinvesteringen uit te stellen. Een andere belangrijke lopende ontwikkeling is de bouw van de duurzame verwerking van slib met Groen Gas productie op de rwzi Echten. De planning is dat de slibgisting begin 2025 in een proefbedrijf gaat draaien.

Waterveiligheid

Waterveiligheid is een topprioriteit. WDOdelta ontwikkelt risicogestuurd beheer, dat wordt toegepast totdat de dijken volgens planning van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) versterkt worden. Dit hoofdstuk belicht ook de toetsing van de regionale keringen en de beoordeling van primaire keringen (LBO-2). De uitvoering van maatregelen binnen het HWBP beschermt het beheergebied tegen overstromingen. Landelijk is geconstateerd dat er diverse financieringsvraagstukken zijn, zoals het moment van subsidie-uitkering en voorfinanciering. Evenals verhoging van de solidariteits- en rijksbijdrage na 2030. Er zijn oplossingsrichtingen die momenteel worden uitgewerkt. Hiervoor volgt naar verwachting verdere besluitvorming in 2025. Tenslotte verkennen we samen met de omgeving synergiekansen die zich voordoen bij initiatieven, zoals Keteldelta, waterveilige landschappen, waterveiligheidsrendement en Integraal Rivier Management.

Maatschappij en organisatie

WDOdelta kent een breed scala aan ontwikkelingen op het gebied van maatschappij en organisatie. Belangrijke ontwikkelingen zijn:

- internationale samenwerking om kennis en innovaties te delen en de evaluatie van onze focuslanden;
- kennisontwikkeling via de onderzoeks- en innovatie (O&I) agenda;
- voorlichting en educatie, met een grotere rol voor de jeugdbestuurder als social media ambassadeur en jongerenadviseur;
- versterking van strategische netwerken om de doelen op het gebied van watersysteem, waterveiligheid en waterketen te borgen;
- beïnvloeding van de ruimtelijke ordening met een stevige positie in het ruimtelijk domein;
- verbetering van de bedrijfsvoering;
- de mid-term review light van de Watervisie;
- opstellen van een uitvoeringskader energie;
- verbeteren van integrale (informatie)veiligheid, het traject van de lastenbeheersing en rechtmatigheidsverantwoording.

Herziening belastingstelsel

Door het belastingstelsel van waterschappen te herzien, worden de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing aangepast. Dit helpt om urgente knelpunten van waterschappen op te lossen en maakt het makkelijker om ervoor te zorgen dat iedereen eerlijk bijdraagt aan de watersysteemheffing. Daarnaast geeft de aanpassing ruimte aan ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid, de circulaire economie en de energietransitie.

Het aanpassingsvoorstel voor de watersysteemheffing zorgt onder meer voor een gelijkmatige tariefontwikkeling voor alle belastingbetalers. Met de

aanpassingsvoorstellen voor de zuiverings- en verontreinigingsheffing willen de waterschappen het gebruik van schadelijke stoffen voor mens en milieu verminderen.

In het voorstel zijn ook nog andere aanpassingen opgenomen. Die gaan bijvoorbeeld over het apart in rekening brengen van de kosten van plusvoorzieningen: activiteiten die waterschappen uitvoeren bovenop hun normale taakuitoefening. En over de mogelijkheid van een lagere heffing voor bedrijven als het waterschap waardevolle grondstoffen uit hun afvalwater haalt.

Tot slot valt de zuivering van afvalwater van bedrijven, instellingen en particulieren die het rechtstreeks op de rwzi aanleveren, dus zonder tussenkomst van het gemeentelijk rioleringsstelsel, voortaan niet meer onder onze overheidstaak. Met deze groep lozers worden privaatrechtelijke afspraken gemaakt op basis van een individuele integrale kostprijs.

Het is de bedoeling dat de nieuwe belastingwetgeving ingaat op 1 januari 2026.

2.3 Financiële kader

De begroting 2025 en de meerjarenraming (MJR) 2026-2029 vormen het financieel kader, waarbinnen ons waterschap de komende jaren haar taken en opgaven moet uitvoeren. Om risico's op te kunnen vangen, beschikken we over een algemene reserve voor onverwachte kosten. Daarnaast zijn er twee egaliseriereserves voor het watersysteembeheer en zuiveringsbeheer, waarmee we tariefstijgingen kunnen beperken. In het laatste jaar moeten de belastingopbrengsten kostendekkend zijn en mogen er geen egaliseriereserves worden ingezet.

De basis voor deze begroting is het financieel kader uit de begrotingsbrief 2025. Een uitgebreide toelichting op de verschillende mutaties is te vinden in de begrotingsbrief 2025.

Financieel kader begrotingsbrief 2025 (bedragen * € 1 mln.)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Financieel kader begroting 2024 en MJR 2025-2027 (1)	€ 168,20	€ 177,71	€ 184,61	€ 193,67	€ 197,85	€ 202,17
- Recente bestuursbesluiten (conform AB voorstel 16 april 2024)		€ 0,00	€ -0,02	€ -0,12	€ -0,12	€ -0,12
- Autonome ontwikkelingen		€ -0,26	€ -1,07	€ -1,63	€ -1,84	€ -2,05
+ Nieuwe ontwikkelingen		€ 4,46	€ 9,48	€ 11,11	€ 10,13	€ 8,41
Subtotaal financieel kader exclusief lastenbeheersing		€ 181,91	€ 193,00	€ 203,03	€ 206,02	€ 208,41
- Taakstelling lastenbeheersing		€ -5,33	€ -5,54	€ -5,81	€ -5,94	€ -6,07
+ Investing in structurele lastenbeheersing		€ 0,80	€ 0,40	€ 0,20	€ 0,10	€ 0,00
Financieel kader begrotingsbrief 2025		€ 177,38	€ 187,86	€ 197,42	€ 200,19	€ 202,35

Tabel 1: Financieel kader volgens begrotingsbrief

Hieronder een specificatie van de autonome ontwikkelingen, zoals in de begrotingsbrief opgenomen en in deze begroting verwerkt:

Progr.	Autonome ontwikkelingen bestaand beleid (bedragen * € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
alle	Loonontwikkelingen	1.350	1.350	1.350	1.350	1.350
alle	Prijsindexering	-210	-420	-630	-840	-1.050
alle	Renteontwikkelingen	-1.400	-2.000	-2.350	-2.350	-2.350
	Totaal	-260	-1.070	-1.630	-1.840	-2.050

Tabel 2: Autonome ontwikkelingen volgens begrotingsbrief

De volgende tabel geeft een specificatie weer van de nieuwe ontwikkelingen, zoals in de begrotingsbrief is opgenomen en in deze begroting is verwerkt:

Progr.	Nieuwe ontwikkelingen (bedragen * € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
WS	Intensiveren beïnvloeding ruimtelijke ordening processen	240	240	pm	pm	pm
WS	Maximale inzet realiseren KRW doelen en maatregelen	20	130	240	290	290
WK	Datagedreven sturing rwzi's	1.373	2.932	3.875	2.924	150
WK	Ontwikkelingen waterketen	560	840	1.120	1.120	1.960
M&O	Informatiebeveiliging: Fysieke toegangsbeveiliging	-	60	283	353	393
M&O	Informatiebeveiliging: cybersecurity	1.620	1.650	1.805	1.965	2.120
M&O	Informatievoorziening	250	3.225	3.290	2.980	3.000
M&O	Building Information Modelling (BIM)	400	400	500	500	500
	Totaal	4.463	9.477	11.112	10.132	8.413

Tabel 3: Nieuwe ontwikkelingen volgens begrotingsbrief

2.4 Van begrotingsbrief 2025 naar de voorliggende begroting 2025 en meerjarenraming 2026 – 2029

In vergelijking met het gepresenteerde financiële kader in de begrotingsbrief van € 177,4 mln. komt deze begroting uit op € 175,9 mln. Dat is € 1,5 mln. lager. In deze begroting zijn de volgende mutaties doorgevoerd:

- I. Verwerking van nieuw beleid
- II. Verwerking autonome ontwikkelingen met financiële consequenties
- III. Bijstelling kapitaallasten
- IV. Lastenbeheersing

Op elk van de genoemde mutaties geven we hierna een toelichting.

I. Budget vanwege nieuw beleid

Aanvullend op de middelen die bij de begrotingsbrief zijn aangevraagd voor de uitvoering van onze doelen is er één extra budget nodig voor nieuw beleid.

Datagestuurd werken

Net als andere waterschappen heeft WDODelta de keuze gemaakt om in te zetten op datagestuurd werken. Om hierin sneller vooruitgang te boeken, pakken wij in 2025 op een aantal fronten extra activiteiten op. Omdat deze activiteiten niet allemaal binnen het bestaande budget passen, is hiervoor in 2025 eenmalig een extra budget van € 250.000 nodig. Dit budget wordt met name ingezet voor optimalisatie en digitalisering van (financiële) werkprocessen, data-integratie, data-ontsluiting en hierop aansluitende opleidingen voor medewerkers.

II. Budget vanwege autonome ontwikkelingen

Naast de middelen die bij de begrotingsbrief zijn aangevraagd voor de autonome ontwikkelingen, zijn in aanvulling hierop de volgende extra middelen nodig:

Autonome ontwikkelingen bestaand beleid (bedragen * € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Elektriciteitskosten	-135	-	-285	-320	-360
Groengas installatie Echten	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Overige	307	707	923	908	920
Totaal	1.172	1.707	1.638	1.588	1.560

Tabel 4: Overzicht autonome ontwikkelingen

Elektriciteitskosten

Voor het begrotingsjaar 2025 zien we een aanzienlijke daling van de elektriciteitskosten: € 1,13 mln. Dit komt vooral doordat we al deels tegen lagere tarieven hebben ingekocht dan eerder voorspeld, gecombineerd met het nieuwe elektriciteitscontract. Van dit bedrag is € 0,4 mln. structureel opgenomen voor de invulling van de taakstelling (contractrationalisatie). Energie is geen vanzelfsprekend bedrijfsmiddel meer. Er zijn risico's voor de betaalbaarheid, betrouwbaarheid en beschikbaarheid van energie. Om deze risico's te beheersen is in 2024 de energiebeheerorganisatie gestart. De uitwerking van de energiebeheerorganisatie wordt opgenomen in de begrotingsbrief 2026 voor het AB. Voor 2025 zijn er eenmalig extra middelen van € 600K nodig, voor activiteiten die zich richten op het beheersen van netcongestie, het verkennen van mogelijkheden voor eigen energieopwekking, samenwerking en de ontwikkeling van slimme energiemanagementsystemen.

Groengas installatie Echten

Medio 2025 wordt bij de rwzi Echten de nieuwe groengasinstallatie in bedrijf genomen. Er is gekozen voor het realiseren van een groengasinstallatie, zodat slib op een duurzame wijze kan worden verwerkt. Zoals bekend is de geplande ingebruikname verschoven van 1 januari 2025 naar medio 2025. Verder houden we in de raming van de opbrengsten rekening met de sterke prijsdaling van groengas en de bijbehorende Garanties van Oorsprong (GvO's) in de afgelopen jaren. Tot slot zijn alle kostenramingen van de groengas installatie geactualiseerd en heeft dit alles geleid in een neerwaartse bijstelling van de exploitatiebudgetten. Door deze ontwikkelingen is er jaarlijks circa € 1 mln. extra budget nodig.

Overige

Tot slot zijn er nog overige autonome ontwikkelingen, met per saldo een nadeel van € 307K. Dit komt o.a. door een hogere bijdrage aan Aqualysis en de Unie van Waterschappen, hogere dividendinkomsten, lagere premies sociale lasten en

pensioenpremies, en de kosten voor verkiezingen die conform wetgeving niet meer mogen worden geactiveerd.

III. Bijstelling kapitaallasten

Zoals vermeld in de begrotingsbrief waren de kapitaallasten voor het jaar 2028 en 2029 nog niet berekend in de begroting (2024 en MJR 2025-2027) en daarom gelijkgesteld aan die van 2027. In deze begroting (2025 en MJR 2026-2029) zijn de kapitaallasten geactualiseerd. Deze laten voor de komende jaren een stijgende lijn zien.

De kapitaallasten zijn bijgesteld naar de laatste inzichten en laat in 2025 € 3,65 mln. voordeel zien, hiervan is in 2025 € 0,7 mln. opgenomen in het kader van lastenbeheersing (begrotingsrationalisatie). Naast de lagere rentekosten en het realistisch kijken naar onze bruto-investeringen, schuiven ook afschrijvingslasten deels door vanwege vertragingen in lopende projecten. Bovendien zorgen ontvangen subsidies en niet volledig gebruikte investeringskredieten voor een positief effect op de omvang van de afschrijvingslasten.

In de begrotingsbrief is als uitgangspunt voor het aantrekken van langlopende leningen gekozen voor een rentepercentage van 3%. Het DB acht het verantwoord om dit percentage in de begroting bij te stellen naar 2,75%, gezien de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. Verder wordt in de begrotingsbrief, net als in voorgaande jaren, voor de toerekening van bouwrente een percentage van 2% gehanteerd. In ons beleid hebben we eerder vastgelegd dat we ook voor de bouwrente de meerjarige renteverwachting uit de begroting hanteren. Omdat we die nu in de begroting 2025 meerjarig inschatten op 2,75%, wil het DB dit percentage nu ook voor de bouwrente hanteren. De aanpassing van het rentepercentage naar 2,75% en het toerekenen van eenzelfde bouwrentepercentage zorgt voor een financieel voordeel van € 1 mln.

IV. Lastenbeheersing

Spoor 1 van het traject lastenbeheersing is afgerond en het resultaat is verwerkt in deze begroting. De taakstelling van € 5,3 mln. is volledig ingevuld. In 2025 krijgt het traject een vervolg. We monitoren niet alleen de voorgestelde besparingsvoorstellen, maar ook zoeken we nieuwe maatregelen om de lasten in de toekomst te beheersen. Daarnaast starten we in 2025 met een nieuwe opzet van de begroting, zodat de relatie tussen geld, doelen, prestaties en risico's inzichtelijker wordt.

Naast het volledig invullen van de taakstelling van spoor 1 is er sprake van minder meerkosten. Deze extra kosten vragen geen aanvullend budget en worden binnen de bestaande kaders opgevangen. Voorbeelden zijn: de toetsing van de regionale en primaire keringen (2025: € 475K, 2026: € 280K), programmamanagement voor de waterketen (structureel € 250K) en tot slot de inzet van muskusrattenbestrijders voor inspectie en monitoring op graafschade door bevers (structureel € 200K).

Spoor 2

Het onderwerp lastenbeheersing krijgt een vervolg in spoor 2, dat zich richt op meer structurele efficiencyverbeteringen. Dit kan veranderingen in werkwijzen, houding, gedrag en de organisatie-inrichting betekenen. Daarom wordt voor de looptijd van dit spoor ruim twee jaar aangehouden, tot medio 2027. Veel voorstellen uit spoor 1 passen binnen de scope van spoor 2 en vormen dan ook de basis voor het Plan van Aanpak (PvA) van spoor 2. Dit plan wordt in de komende maanden opgesteld, in de aanloop naar de begrotingsbrief 2026. Naast een PvA wordt ook inzicht gegeven in te behalen efficiencydoelen en effecten voor de organisatie in de tijd. Het AB wordt hierover t.z.t. nader geïnformeerd.

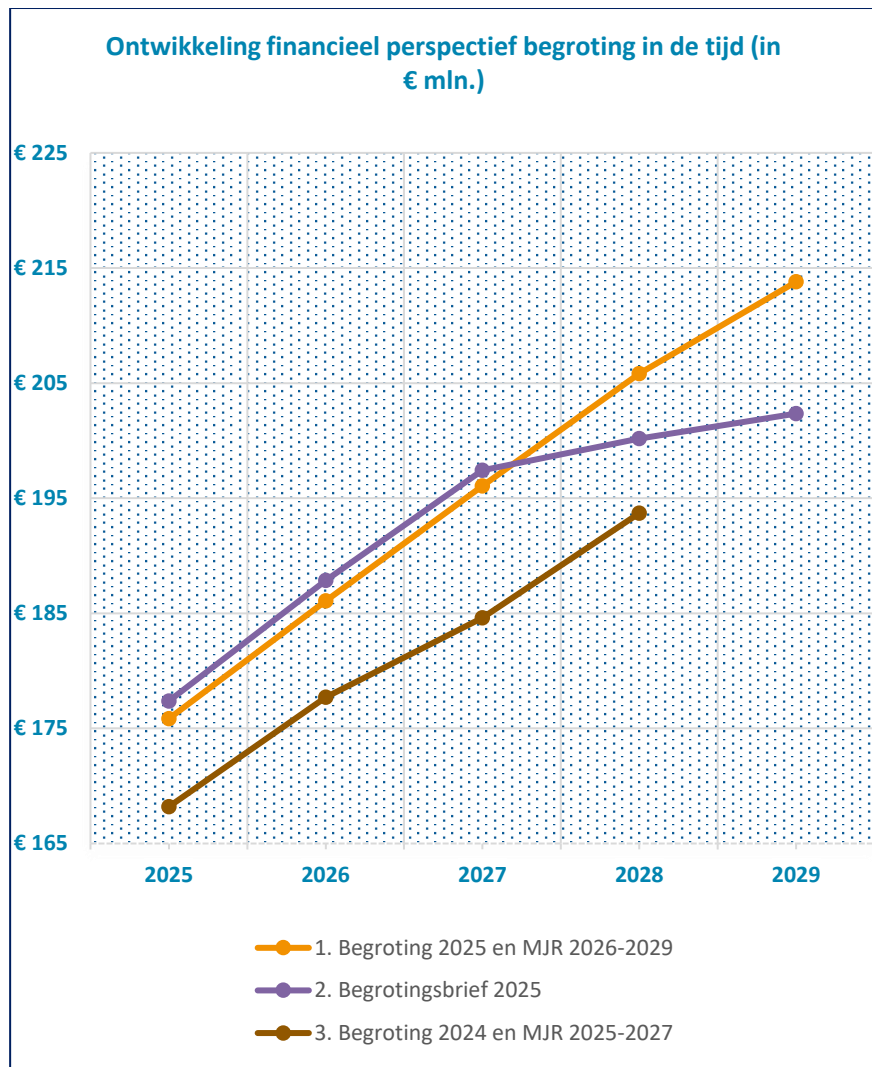
2.5 Actueel financieel kader begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2029

In de volgende tabel vatten wij alle mutaties ten opzichte van het financieel kader in de begrotingsbrief samen, waarmee we het actuele financieel kader voor deze begroting schetsen. Verder is een grafiek opgenomen van de ontwikkeling van het financieel perspectief.

Financieel kader begroting 2025 en MJR 2026-2029 (bedragen * € 1 mln.)	2025	2026	2027	2028	2029
Financieel kader begrotingsbrief 2025	€ 177,38	€ 187,86	€ 197,42	€ 200,19	€ 202,35
+ Nieuwe ontwikkelingen	€ 0,25	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
+ Autonome ontwikkelingen	€ 1,17	€ 1,71	€ 1,64	€ 1,59	€ 1,56
- / + bijstelling kapitaallasten	€ -2,95	€ -3,49	€ -3,00	€ 4,04	€ 9,89
Financieel kader begroting 2025 en MJR 2026-2029	€ 175,85	€ 186,08	€ 196,06	€ 205,82	€ 213,80

Tabel 5: Actueel financieel kader

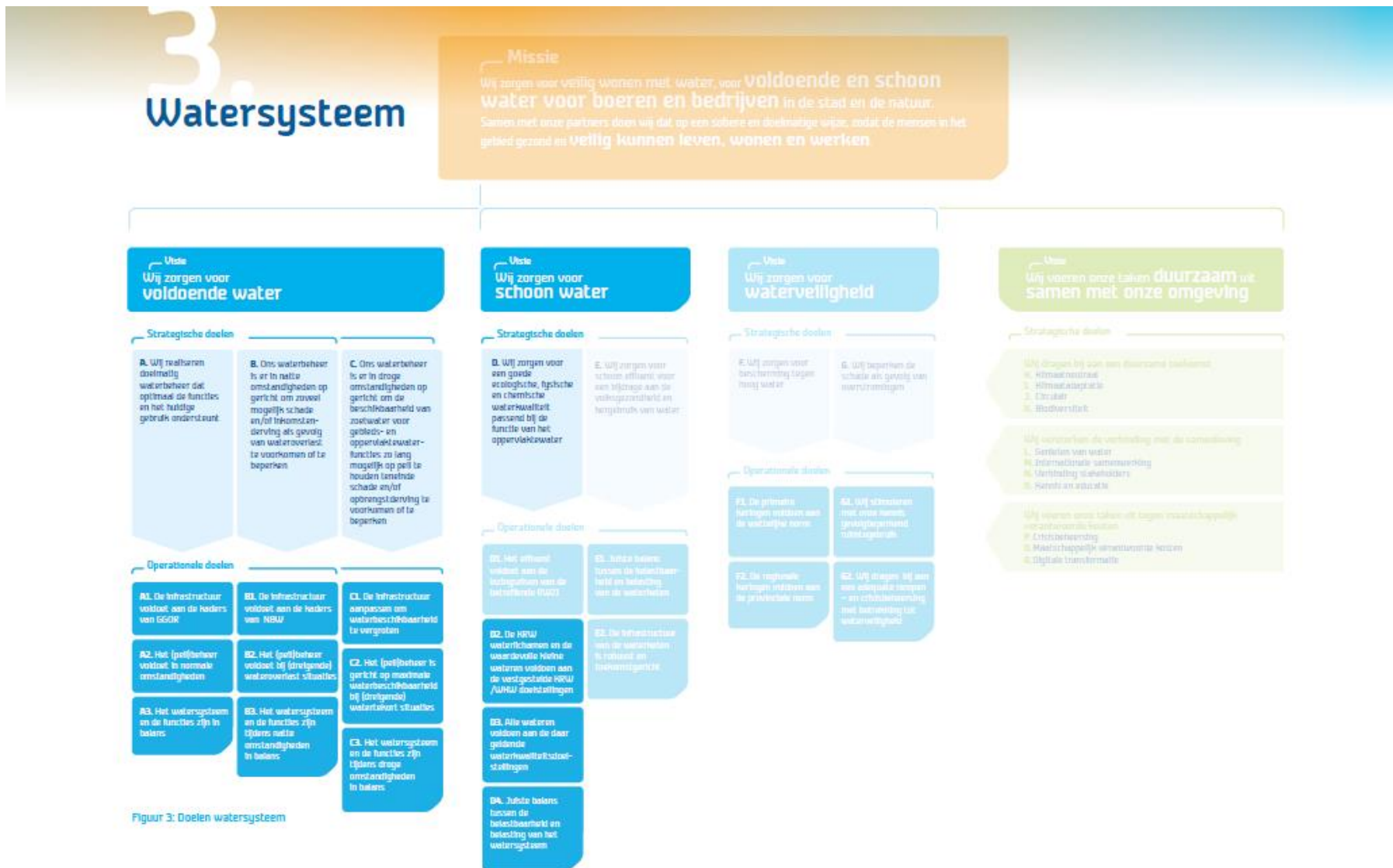
In grafiekvorm ziet de ontwikkeling van het financieel kader er als volgt uit:

Figuur 1: Ontwikkeling financieel perspectief

De kapitaallasten voor het jaar 2028 en 2029 zijn bij de begroting 2024 en meerjarenraming niet berekend. In de begrotingsbrief 2025 zijn de kapitaallasten voor 2028 en 2029 gelijk gehouden met 2027. In de voorliggende begroting en meerjarenraming zijn deze geactualiseerd en dat verklaart de stijgende lijn in de grafiek.

3. Watersysteem

Figuur 3: Doelen watersysteem

3.1 Doelen voor 'Voldoende water' en 'Schoon water'

Binnen het programma Watersysteem voeren we twee hoofdtaken uit. We dragen zorg voor voldoende (1) en schoon (2) water. Deze hoofdtaken zijn in ons waterbeheerprogramma vertaald naar vier strategische en twaalf operationele doelen. Om onze doelen te bereiken, stemmen we de waterpeilen, het onderhoud en de inrichting van het watersysteem in landelijk en stedelijk gebied zo goed mogelijk af op de functies van het gebied. Door het watersysteem robuuster te maken (voldoende ruimte voor waterberging, aanleg van natuurvriendelijke oevers, inrichting van overstromingsgebieden, stimuleren van regenwaterinfiltratie in de bodem en door verharding te verminderen) anticiperen wij op de klimaatverandering. Wij voeren onze taak op integrale wijze en in verbinding met de omgeving uit. Voor verdere toelichting op onze visie en doelen voor het watersysteem, verwijzen we naar de doelenboom in ons waterbeheerprogramma.

In de doelenboom op de vorige pagina zijn de volgende operationele doelen opgenomen:

- A1: De infrastructuur voldoet aan de kaders van Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR);
- A2: Het (peil)beheer voldoet in normale omstandigheden;
- A3: Het watersysteem en de functies zijn in balans;
- B1: De infrastructuur voldoet aan de kaders van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW);
- B2: Het (peil)beheer voldoet tijdens (dreigende) wateroverlastsituaties;
- B3: Het watersysteem en de functies zijn tijdens natte omstandigheden in balans;
- C1: De infrastructuur aanpassen om waterbeschikbaarheid te vergroten;
- C2: Het (peil)beheer is gericht op maximale waterbeschikbaarheid bij (dreigende) watertekortsituaties;

- C3: Het watersysteem en de functies zijn tijdens droge omstandigheden in balans;
- D2: De Kaderrichtlijn Water (KRW)-waterlichamen en de waardevolle kleine wateren voldoen aan de vastgestelde KRW/WKW-doelstellingen;
- D3: Alle wateren voldoen aan de gestelde waterkwaliteitsdoelen;
- D4: Juiste balans tussen de belastbaarheid en belasting van het watersysteem.

Verbonden partijen

In paragraaf 9.4 worden verschillende verbonden partijen genoemd. Deze partijen dragen op verschillende manieren bij aan de programma's en het realiseren van onze doelen. Hieronder volgt de relatie van deze verbonden partijen met het programma Watersysteem:

- Aqualysis: deze gemeenschappelijke laboratoriumorganisatie voert chemisch, bacteriologisch en biologisch onderzoek uit voor het beheer van het watersysteem. Dit ondersteunt de doelen voor 'Voldoende water' en 'Schoon water' (paragraaf 3.1) door te helpen bij de controle op de naleving van vergunningen en het beoordelen van de waterkwaliteit.
- Het Waterschapshuis: deze regie-organisatie helpt waterschappen om samen te werken aan digitale transformatie, onder andere door een gestandaardiseerde informatiehuishouding en gezamenlijke ICT-aanbestedingen. Dit is belangrijk voor de monitoring en analyse van het watersysteem.
- STOWA: dit kenniscentrum draagt bij aan de doelen voor 'Voldoende water' en 'Schoon water' door kennis over waterbeheer- en kwaliteit te ontwikkelen en te delen.

3.2 Maatregelen voor de functionele instandhouding voor ‘Voldoende- en Schoon water’

Een groot deel van ons werk bestaat uit reguliere werkzaamheden (functionele instandhouding) en draagt in belangrijke mate bij aan de realisatie van de genoemde doelen A1 t/m D4 onder paragraaf 3.1. Denk hierbij aan peilbeheer en het dagelijkse beheer en onderhoud van vele waterschapsassets, waaronder 367 gemalen, ruim 6.300 kilometer watergang, 2.000 stuwen en vele aan- en afvoer-regulerende kunstwerken.

Het beheer en onderhoud van ons watersysteem voeren wij uit binnen de kaders van het waterbeheerprogramma en het strategisch assetmanagementplan. We baseren ons huidige beleid op een optimale balans tussen prestaties, kosten en risico's. Vergunningverlening is een belangrijk instrument om ervoor te zorgen dat activiteiten in en rond het watersysteem voldoen aan de gestelde eisen en doelen. We richten ons op het naleven van wet- en regelgeving en behalen van de doelen uit het Waterbeheerprogramma (WBP). We willen de risico's op het niet behalen van de afgesproken prestaties zoveel mogelijk minimaliseren. Daarbij streven we naar de laagste kosten voor onze inwoners en bedrijven.

Een ander functioneel onderdeel van ons watersysteem is de voorbereiding op mogelijke gevolgen tijdens of na extreme situaties. Hieronder valt het actief beheren en ontwikkelen van onze crisis(bestrijdings)plannen en -crisisorganisatie in het algemeen. Handhaving speelt hierbij een cruciale rol. Zij garanderen dat regels en voorschriften worden nageleefd, zowel tijdens normale omstandigheden als tijdens crisissituaties. Zo borgen we de veiligheid en het functioneren van het watersysteem.

De huidige Gedragscode Bestendig Beheer en Onderhoud loopt af op 31 december 2024 en is essentieel voor de uitvoering van werkzaamheden zoals

maaieren en baggeren zonder natuurvergunningen. Zonder deze gedragscode zijn ontheffingen en uitgebreide natuurtoetsen nodig. Een aanvraag voor een nieuwe gedragscode werd in het voorjaar afgewezen door Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en er zijn momenteel onderhandelingen gaande tussen de Unie van Waterschappen (UvW) en RVO. Wanneer er duidelijkheid is, wordt de impact meegenomen in de begrotingsbrief 2026.

Figuur 2 : Maaien bij watergang

3.3 Maatregelen voor de veranderopgaven voor ‘Voldoende- en Schoon water’

Naast functionele instandhouding, zijn aanvullende maatregelen nodig om de genoemde doelen A1 t/m D4 uit paragraaf 3.1 te realiseren (veranderopgaven). Het betreft in het bijzonder twee bestuurlijke maatregelen, die hieronder nader worden toegelicht.

3.3.1. Veranderopgaven (A1, A3, B1, B3, C1, C3 en D2)

a. Water, Ruimte en Klimaat (WRK)

In 2024 heeft het bestuur het position paper Water Bodem Sturend vastgesteld. Daarin staat beschreven op welke wijze WDO Delta haar positie aan strategische beleidstafels over ruimtelijke ontwikkelingen gaat versterken.

Achterliggend doel is om het water- en bodemsysteem meer leidend te laten zijn in de ruimtelijke planvorming. We streven naar een optimaal beheerd watersysteem op korte termijn en duurzaam waterbeheer op lange termijn. De keuzes die we nu maken moeten houdbaar moeten zijn voor tenminste één generatie. We werken aan handelingsperspectief voor onszelf en voor bewoners en gebruikers in ons gebied.

Het vaststellen van een positie is één ding, maar het verkrijgen van een nieuwe positie is anders en kost tijd. Houd rekening met een ruime aanlooptijd van ongeveer tien jaar. De snelheid van deze veranderingen is mede afhankelijk van de totstandkoming van een landelijk en provinciaal kader en instrumentarium.

Medio 2025 wordt een nadere invulling gegeven aan een strategisch kader WRK. Op basis hiervan stelt het DB eind 2025/begin 2026 een uitvoeringkader op. Dit kader geeft richting aan het ambtelijk apparaat voor de ontwikkeling van een uitvoeringsplan, dat een transitie mogelijk maakt in de komende tien jaar.

b. Kader Richtlijn Water (KRW)

Om de KRW-doelen te halen, hebben we al 77% van onze projecten (53 projecten) uitgevoerd of bijna afgerond. In vergelijking met het landelijke beeld bij de Waterschappen, scoort WDO Delta goed als het gaat om de huidige status van de KRW waterkwaliteit (bron : Dashboard Waves - UvW). We zijn dus goed op weg en dat is iets om trots op te zijn! Tegelijkertijd zijn er nog veel dilemma's en uitdagingen op het gebied van de uitvoerbaarheid. Naast de voortdurende

inspanning voor grondverwerving lopen we bij de uitvoering tegen onze organisatorische grenzen aan. Dit knelpunt wordt versterkt door de lange doorlooptijden van gebiedsprocessen en onze ambitie om actief in verbinding te staan met onze omgeving, wat tijd (en capaciteit) kost. Het verkorten van gebiedsprocessen levert op korte termijn in theorie tijdwinst op, maar kan op de lange termijn leiden tot meer vertraging aan 'de achterkant', door extra juridische procedures en een slechter imago.

Om aan de Europese verplichtingen te voldoen, leveren we een maximale inspanning aan het KRW-impulsprogramma richting Europa. Dit doen we door:

- Eigen mogelijkheden binnen het waterprofiel te benutten en (indien nodig) extra in te zetten op grondverwerving;
- Projectontwikkeling te intensiveren;
- Beschikbare capaciteit eerst in te zetten voor de KRW en te beperken voor plannen gericht op waterbeschikbaarheid en wateroverlast.

De eerste resultaten van de mid-term review KRW zijn in oktober 2024 aan het algemeen bestuur gepresenteerd via een Deltabijeenkomst. De resultaten van de mid-term review light, waarin o.a. de voortgang van de KRW-maatregelen wordt bekeken, worden gebruikt om in het eerste kwartaal van 2025 consequenties en keuzes aan het bestuur voor te kunnen leggen. De planning voor de conclusies ten aanzien van de KRW is mede afhankelijk van de landelijke planning.

Figuur 3: Waterberging Engelgaarde bij Meppel

3.4 Kosten die wij verwachten te maken

In de volgende tabel zijn alle baten en lasten opgenomen die aan het programma Watersysteem verbonden zijn.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting	Meerjarenraming 2026-2029				Rekening	Begroting
	2025	2026	2027	2028	2029	2023	2024
Personeelslasten	21.845	22.407	23.071	23.747	24.443	20.663	21.879
Goederen en diensten	24.098	24.911	26.018	26.601	27.411	20.924	24.115
Kapitaallasten	16.951	19.307	21.785	26.188	29.616	14.359	17.156
Dotaties	-	-	-	-	-	-	-
Inkomsten	-1.456	-1.332	-1.312	-1.350	-1.378	-3.697	-1.258
Totaal programma lasten	61.438	65.293	69.562	75.186	80.092	52.249	61.892

Tabel 6: Exploitatie programma Watersysteem

Hierna wordt de exploitatie programma Watersysteem gesplitst in functionele instandhouding en veranderopgaven.

	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting	Meerjarenraming 2026-2029			
		2025	2026	2027	2028	2029
Functionele instandhouding	Personeelslasten	21.845	22.407	23.071	23.747	24.443
	Goederen en diensten	23.719	24.567	25.670	26.248	27.054
	Kapitaallasten	14.840	16.665	17.998	21.076	23.030
	Inkomsten	-1.456	-1.332	-1.312	-1.350	-1.378
	Totaal	58.948	62.307	65.427	69.721	73.149

Tabel 7: Functionele instandhouding programma Watersysteem

	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting	Meerjarenraming 2026-2029			
		2025	2026	2027	2028	2029
WOM	Investeringsvolume	11.198	27.321	21.361	24.159	17.105
	Kapitaallasten	2.051	2.472	3.583	4.868	6.296
	Goederen en diensten					
Klimaatadaptatie	Investeringsvolume	1.740	580	580	580	580
	Kapitaallasten	60	170	204	244	290
	Goederen en diensten	279	244	248	253	257
NOVEX	Investeringsvolume					
	Kapitaallasten					
	Goederen en diensten	100	100	100	100	100

Tabel 8: Veranderopgaven programma Watersysteem

4. Waterketen

Figuur 13: Doelen waterketen

4.1 Doelen voor 'Schoon water'

De landelijke waterketen omvat alles van drinkwaterwinning, productie en levering tot het verzamelen, transporteren en zuiveren van afvalwater. Drinkwaterbedrijven verzorgen de drinkwaterwinning, productie en levering van drinkwater. Gemeenten zorgen via rioolstelsels voor het verzamelen en transporteren van afvalwater en een deel van het regenwater. Het waterschap transporteert het afvalwater en het ingezamelde regenwater naar de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) voor zuivering. De rioolstelsels en de rwzi's vormen samen de afvalwaterketen.

Voor het programma Waterketen werken we aan de twee strategische en drie operationele doelen, die onder de visie 'we zorgen voor schoon water' vallen. Voor verdere toelichting op deze visie en doelen verwijzen wij naar de doelenboom in ons waterbeheerprogramma.

Figuur 4: Rwzi Zwolle met zonnepanelen

In de doelenboom op de vorige pagina zijn onze operationele doelen opgenomen:

- D1: Het effluent voldoet aan de lozingseisen van de betreffende rwzi;
- E1: Juiste balans tussen de belastbaarheid en belasting van de waterketen;
- E2: De infrastructuur van de waterketen is robuust en toekomstgericht.

Verbonden partijen

In paragraaf 9.4 worden verschillende verbonden partijen genoemd. Deze partijen dragen op verschillende manieren bij aan de programma's en de realisatie van onze doelen. Hieronder volgt de relatie van deze verbonden partijen met het programma Waterketen:

- Aqualysis: Het waterlaboratorium Aqualysis speelt een belangrijke rol in de controle van de waterkwaliteit in de waterketen. Ze dragen bij aan het doel 'Schoon water' (paragraaf 4.1) door te helpen bij de controle op de naleving van lozingseisen en het beoordelen van de effectiviteit van de zuivering.
- Het Waterschapshuis: Deze regie-organisatie helpt waterschappen om samen te werken aan digitale transformatie, onder andere door een gestandaardiseerde informatiehuishouding en gezamenlijke ICT-aanbestedingen. Dit is essentieel voor de monitoring en sturing van de waterketen.
- STOWA: STOWA draagt bij aan de doelen door kennis over de waterketen te ontwikkelen en te delen. Denk bijvoorbeeld aan de behandeling van afvalwater en de optimalisatie van rwzi's.

4.2 Maatregelen voor de functionele instandhouding voor 'Schoon water'

Een groot deel van ons werk bestaat uit reguliere werkzaamheden (functionele instandhouding). Functionele instandhouding is essentieel voor het realiseren van de genoemde doelen. We transporteren het afvalwater van inwoners en bedrijven via een netwerk van 473 kilometer transportleiding, 4,4 kilometer vrijvervalleiding en 8,1 kilometer effluentleiding van en naar de 16 rwzi's in ons beheergebied. Drie van deze rwzi's zijn voorzien van een slibgistingsinstallatie. Hier wordt biologisch materiaal omgezet in slib en biogas, dat nuttig wordt hergebruikt.

Onze rwzi's zijn sinds de jaren '70 gebouwd. Door de jaren heen is er continu geïnvesteerd in de waterketen, om te blijven voldoen aan de eisen van de toezichthouders voor het transport en zuivering van afvalwater (huishoudens en bedrijven). In 2024 heeft de toezichthouder gevraagd om immisietoetsen voor de rwzi's uit te voeren, zodat ze kunnen beoordelen of maatwerkvoorschriften nodig zijn in relatie tot de oppervlaktewaterkwaliteit. Strengere eisen aan het effluent kunnen leiden tot extra maatregelen op de rwzi's. We zullen een eerste indicatie hiervan proberen op te nemen in de Begrotingsbrief 2026.

Ons huidige beleid is gebaseerd op assetmanagement en richt zich op een optimale balans tussen prestaties, kosten en risico's. We zorgen ervoor dat we voldoen aan wet- en regelgeving en dat we de vastgestelde doelen van het waterbeheerprogramma behalen.

4.2.1 Risicoprofiel

Risicoprofiel

Het programma Waterketen liep tegen de grenzen van de maakbaarheid aan. We hebben gekozen voor een (tijdelijk) hoger risicoprofiel voor het onderhoud

van de waterketenassets. Dit heeft geleid tot een achterstand in de vervangingsopgave. Deze achterstand wordt naar verwachting in 2030 ingehaald met de beschikbare middelen. In 2024 hebben meer persleidingbreuken plaatsgevonden dan in de jaren ervoor, wat mogelijk verband houdt met de uitgestelde vervangingen. Het is te vroeg om van een patroon te spreken. We houden de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten.

4.3 Maatregelen voor de veranderopgaven voor 'Schoon water'

Naast functionele instandhouding en de pilot Hessenpoort (veranderopgave) zijn er nog drie extra bestuurlijke maatregelen nodig om de doelen uit paragraaf 4.1 te realiseren (veranderopgave).

4.3.1. Veranderopgaven (D1, E1, E2)

a. Ontwikkelingen waterketen

De concretisering van de Toekomstvisie Waterketen wordt binnen afzienbare termijn aan u voorgelegd middels een strategisch kader. Eind 2025 / begin 2026 volgt een verdere vertaling naar een uitvoeringskader.

De ontwikkelingen die in de Toekomstvisie Waterketen zijn beschreven (water en bodem sturend, Europese Richtlijn stedelijke afvalwater, KRW, Omgevingswet en Woningbouwopgave) zullen in de nabije toekomst leiden tot grote veranderopgaven en aanzienlijke investeringen in waterketenassets. We verwachten dat er op termijn sprake zal zijn van een sterke stijging van de zuiveringstarieven. In de Begrotingsbrief van 2026 zal hier een eerste indicatie van gegeven worden. Deze veranderopgaven worden onderdeel van het eerder genoemde uitvoeringskader en uitvoeringsplan. Om deze uitdagingen het hoofd te kunnen bieden, is er vanaf 2025 extra personele inzet nodig. We zullen dit personeel vooral inzetten ter voorbereiding van projecten, zoals onderzoek en verkenningen. In 2025 starten we de verkenning voor rwzi Zwolle, waarbij

verschillende alternatieven worden onderzocht om de rioolwaterzuivering toekomstbestendig te maken. De resultaten van deze verkenning worden eind 2026 verwacht.

b. Data gedreven sturing

Datagedreven sturing op rwzi's verbetert het zuiveringsrendement, bespaart energie en stelt de organisatie in staat vervangingsinvesteringen uit te stellen. Er loopt een pilot op één van onze rwzi's. De pilot biedt belangrijke inzichten voor de mogelijke opschaling naar 13 rwzi's. Implementatie vergt extra middelen, die zijn opgenomen in de begroting, maar zal op termijn leiden tot besparingen. Na de pilot zal er in Q2 2025 een definitief bestuursvoorstel met value-case worden gepresenteerd.

c. Groen gas Echten

Er wordt volop gebouwd aan de nieuwe slibgistings- en groengasinstallatie op rwzi Echten. De planning is dat de installatie begin 2025 in proefbedrijf gaat draaien. De oplevering staat gepland halverwege 2025. Terwijl de installatie wordt gerealiseerd, bereidt de beheerafdeling zich alvast voor op de ingebruikname van de installatie. Ook wordt de verkooporganisatie ingericht. Het jaar 2025 zal een leerperiode zijn, waarbij de installatie zowel technisch als procesmatig wordt ingeregeld. We zullen ervaring opdoen met het produceren en invoeden van groen gas in het net, evenals de verkoop van zowel gas als certificaten.

Figuur 5: Groengasinstallatie rwzi Echten

4.4 Kosten die wij verwachten te maken

In de volgende tabel zijn alle baten en lasten opgenomen die aan het programma Waterketen verbonden zijn.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026-2029				Rekening 2023	Begroting 2024
		2026	2027	2028	2029		
Personeelslasten	10.057	10.451	10.832	11.148	11.966	8.409	9.279
Goederen en diensten	30.632	33.924	35.316	35.177	33.400	23.887	28.480
Kapitaallasten	12.843	15.953	16.858	18.546	20.209	11.241	12.766
Dotaties	-	-	-	-	-	-	-
Inkomsten	-2.296	-2.928	-3.021	-3.027	-3.066	-2.255	-2.005
Totaal programma lasten	51.236	57.400	59.985	61.844	62.509	41.282	48.520

Tabel 9: Exploitatie programma Waterketen

Hierna wordt de exploitatie programma Waterketen gesplitst in functionele instandhouding en veranderingen.

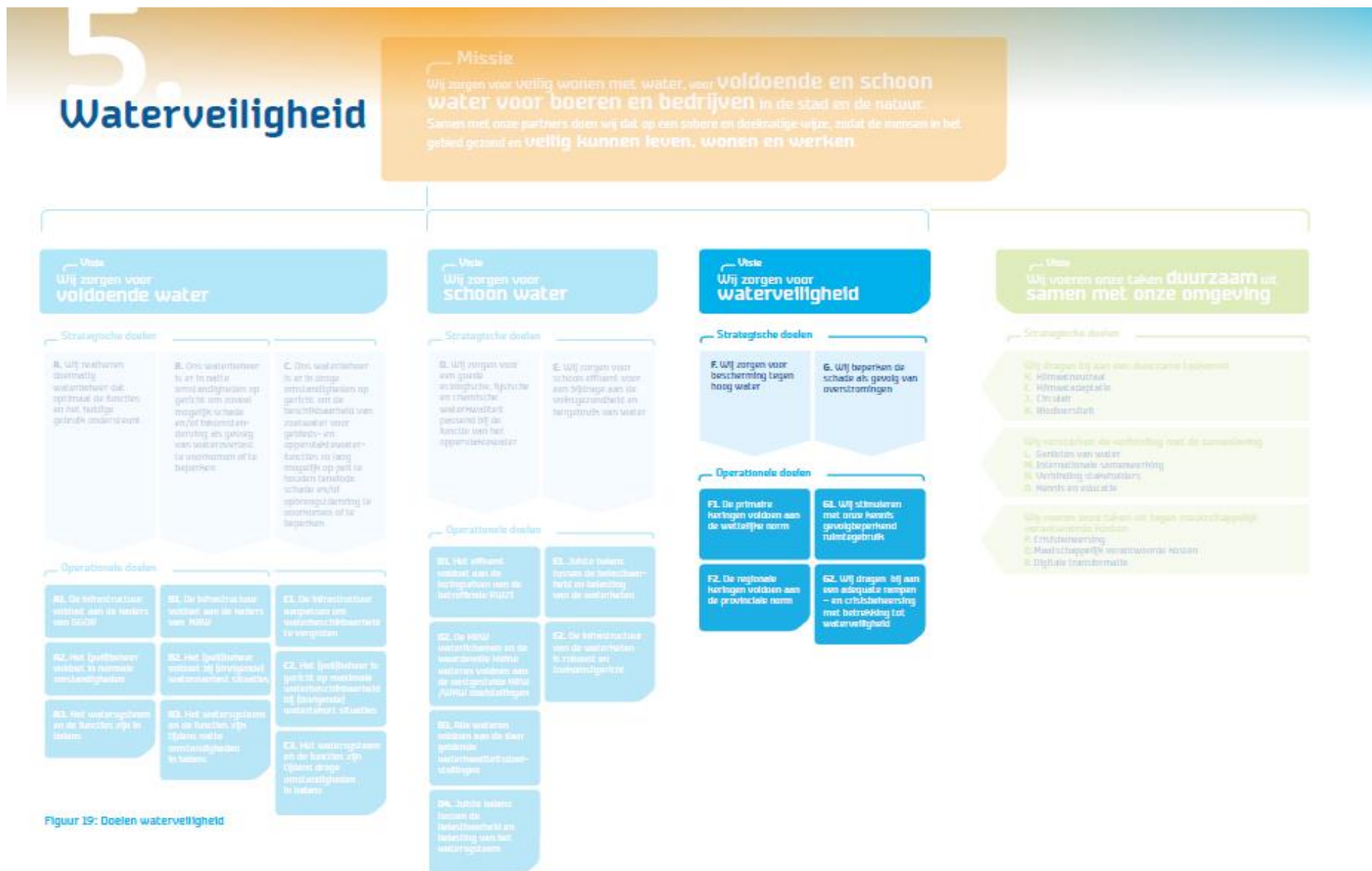
	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026-2029			
			2026	2027	2028	2029
Functionele instandhouding	Personeelslasten	10.057	10.451	10.832	11.148	11.966
	Goederen en diensten	29.259	33.924	35.316	35.177	33.400
	Kapitaallasten	12.398	13.581	14.236	15.660	17.082
	Inkomsten	-2.296	-2.928	-3.021	-3.027	-3.066
	Totaal	49.418	55.028	57.363	58.958	59.382

Tabel 10: Functionele instandhouding programma Waterketen

	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026-2029			
			2026	2027	2028	2029
Echten	Investeringsvolume	7.569	2.300	3.500	3.500	1.100
	Kapitaallasten	308	2.219	2.454	2.717	2.953
	Goederen en diensten					
Hessenpoort	Investeringsvolume	25	75	-	-	-
	Kapitaallasten	137	144	152	152	157
	Goederen en diensten					
Datagedreven sturing rwzi	Investeringsvolume	50	110	130	-	-
	Kapitaallasten		9	16	17	17
	Goederen en diensten	1.373	2.932	3.875	2.924	150

Tabel 11: Veranderingen programma Waterketen

5. Waterveiligheid

Figuur 19: Doelen waterveiligheid

5.1 Doelen voor Waterveiligheid

Binnen het programma Waterveiligheid voeren we twee hoofdtaken uit. We dragen zorg voor bescherming tegen hoog water (1) en beperking van schade als gevolg van overstromingen (2). Deze hoofdtaken zijn in ons waterbeheerprogramma vertaald naar vier operationele doelen. Om onze doelen te behalen, zorgen we ervoor dat onze primaire en regionale keringen voldoen aan de wettelijke normen. Dit doen we door regelmatig beheer, onderhoud, periodieke inspecties, toetsing en beoordelingen van onze keringen uit te voeren. We versterken de keringen waar dat nodig is. Daarnaast is het beperken van schade als gevolg van een mogelijke overstroming voor ons een belangrijk speerpunt. We werken nauw samen met gemeenten, provincies, veiligheidsregio's en de Rijksoverheid, waarbij iedereen zijn eigen taken vervult. Binnen dit samenwerkingsverband brengen wij actief onze kennis in en stimuleren wij gevolgbeperkende maatregelen achter de keringen. Ook dragen we bij aan adequate rampen- en crisisbeheersing tijdens hoogwater.

Voor verdere toelichting op onze visie en doelen voor het waterveiligheid, verwijzen wij naar de doelenboom in ons waterbeheerprogramma.

In de doelenboom op de vorige pagina zijn de volgende doelen opgenomen:

- F1: De primaire keringen voldoen aan de wettelijke norm;
- F2: De regionale keringen voldoen aan de provinciale norm;
- G1: Wij stimuleren met onze kennis gevolgbeperkend ruimtegebruik;
- G2: Wij dragen bij aan een adequate rampen – en crisisbeheersing met betrekking tot waterveiligheid.

Verbonden partijen

In paragraaf 9.4 worden verschillende verbonden partijen genoemd. Deze partijen dragen op verschillende manieren bij aan de programma's en het

realiseren van onze doelen. Hieronder volgt de relatie van deze verbonden partijen met het programma Waterveiligheid:

- Het Waterschapshuis: Deze regie-organisatie helpt waterschappen om samen te werken aan digitale transformatie, onder andere door een gestandaardiseerde informatiehuishouding. Voor adequate rampen- en crisisbeheersing (paragraaf 5.2) is een goede ICT-infrastructuur en communicatie van belang. Het Waterschapshuis kan hieraan bijdragen, o.a. door gezamenlijke ICT-aanbestedingen.
- STOWA: Draagt bij aan de doelen van hoofdstuk 5 door kennis over waterveiligheid te ontwikkelen en te delen. Denk bijvoorbeeld aan dijkbeheer, overstromingsrisico's en crisisbeheersing.

5.2 Maatregelen voor de functionele instandhouding voor 'Bescherming tegen hoog water en beperking van schade als gevolg van overstromingen'

Een groot deel van ons werk op het gebied van waterveiligheid bestaat uit reguliere werkzaamheden (functionele instandhouding). Functionele instandhouding is essentieel voor de realisatie van de genoemde doelen onder paragraaf 5.1.

We beheren en onderhouden bij elkaar 344 kilometer primaire- en regionale kering, evenals 693 kilometer overige keringen in het achterliggende watersysteem. We maaien, doen periodieke inspecties en herstellen schades of gevolgen van andere incidenten of calamiteiten.

Elke 12 jaar beoordelen we of al onze keringen aan de norm voldoen. In 2017 is er een nieuwe norm voor primaire waterkeringen ingevoerd, waarbij de normen gebaseerd zijn op overstromingskansen in plaats van overschrijdingskansen. Bij deze beoordeling kijken we niet alleen gekeken naar de waterstand en golven, maar ook naar de gevolgen van een overstroming. Dit

heeft geleid tot een geheel nieuwe aanpak voor de normering, beoordeling en het ontwerp van keringen. In 2050 moeten alle primaire keringen aan deze nieuwe normen voldoen. Hiervoor is het HWBP programma opgesteld (een nadere toelichting hierop vindt u in paragraaf 5.3a).

Het actief beheren en ontwikkelen van crisis(bestrijdings)plannen voor extreme hoogwatersituaties en -crisisorganisatie in het algemeen is onlosmakelijk verbonden met de functionele instandhouding van de waterveiligheid in ons beheergebied. De doorontwikkeling van de crisisbeheersing valt onder het programma maatschappij en organisatie. De achtergrond en focus staat beschreven in paragraaf 6.2.10.

De functionele instandhouding van onze waterveiligheidsassets, zoals hierboven beschreven, vereist het hele jaar door voortdurende (financiële) inspanningen van onze organisatie. Gezien de ontwikkelingen, die staan beschreven in onze meest recente begrotingsbrief, ligt er extra focus op de volgende activiteiten.

5.2.1. Functionele instandhouding (F1 en F2)

Risicogestuurd beheer

Er wordt ingezet op toepassing van risicogestuurd beheer in de periode totdat de dijk wordt versterkt conform de planning Hoogwaterbeschermingsprogramma. Volgens de werkwijze van het assetmanagement moeten we tijdens dit proces duidelijke keuzes maken over welke kosten, prestaties en risico's acceptabel zijn. Uit ons beheer blijkt dat de gravende activiteiten van beschermde soorten, zoals de bever, de risico's op schade aan onze keringen verhogen. Tot nu toe zijn de schadegevallen beperkt, maar we verwachten in de toekomst wel meer problemen.

Figuur 6: Hoogwater bij Zalk en Zwolle

Toetsing en opgave regionale en primaire keringen

Voor de toetsing van de regionale keringen maken we extra kosten. Deze kosten vangen we op binnen de bestaande middelen (2025: €250K en 2026 €55K). De resultaten van deze toetsing van de regionale kunnen leiden tot een uitvoeringsprogramma na 2029, waarvoor nog geen budget in deze begroting is opgenomen.

Daarnaast moeten we ook starten met de beoordeling van onze primaire keringen (LBO-2). Ook hier maken we extra kosten, die we opvangen binnen de bestaande middelen (2025: €225K en 2026: €225K).

5.3 Maatregelen voor de veranderopgaven voor ‘Bescherming tegen hoog water en beperking van schade als gevolg van overstromingen’

a. Hoogwaterbeschermingsprogramma

Binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) voeren we maatregelen uit om ons beheergebied tegen overstromingen te beschermen. We versterken en verbeteren onze primaire waterkeringen om te voldoen aan de wettelijke normen voor waterveiligheid. De eerste landelijke beoordelingsronde heeft aangetoond dat het grootste deel van onze primaire keringen niet voldoet aan de nieuwe normering. Deze keringen moeten wettelijk in 2050 aan de norm voldoen.

Om te komen tot een no-regret HWBP programmering, verkennen we samen met de omgeving synergiekansen. Denk aan initiatieven zoals Keteldelta, waterveilige landschappen, waterveiligheidsrendement en Integraal Rivier Management. Deze synergiekansen onderzoeken we voor zowel de regionale als de primaire keringen. We willen het HWBP-programma voortvarend uitvoeren, zodat de keringen in 2050 aan de norm voldoen. Tegelijkertijd blijven we gaandeweg monitoren of synergiekansen vanuit de genoemde initiatieven te verzilveren zijn, waardoor we de omvang van de geplande dijkversterkingen mogelijk kunnen beperken.

De mijlpalenplanning voor 2025 ziet er per project als volgt uit:

Stadsdijken Zwolle: Realisatie van de dijkverbetering loopt op schema;

IJsselwerken (Zwolle Olst): Projectbesluit definitief en subsidieaanvraag realisatie;

Veilige Vecht Dalfsen: Gunning planuitwerking;

Mastenbroek-IJssel: Concept Voorkeursalternatief;

Genemuiden: Subsidieaanvraag Verkenning.

Figuur 7: Dijk Mastenbroek-IJssel (ter hoogte van 's Heerenbroek)

Het aantal versterkte kilometers in het HWBP voor de komende jaren is opgenomen in de volgende tabel. Doordat de eerstvolgende realisatiefase (Stadsdijken) in 2029 wordt afgerond, is het aantal definitief gerealiseerde kilometers de eerstkomende jaren nul.

Prestatie-indicator	Streefwaarden						
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Geplande km	1,55	0	0	0	0	0	7,65
Cumulatief geplande km	1,74	1,74	1,74	1,74	1,74	1,74	9,39

Tabel 12: Aantal km dijk versterkt in HWBP

Landelijk zijn er diverse financieringsvraagstukken rondom waterbeheer geconstateerd. Denk aan het moment van subsidie-uitkering, de behoefte aan voorfinanciering en de solidariteits- en rijksbijdrage na 2030. Momenteel worden mogelijke oplossingen uitgewerkt. Hiervoor volgt naar verwachting in 2025 verdere besluitvorming door Unie van Waterschappen en het Rijk.

Voor de middellange termijn is het streven om de solidariteits- en rijksbijdrage vanaf 2030 te verhogen. Dit voorstel is op 5 november 2024 aan het algemeen bestuur voorgelegd, en de besluitvorming hierover vindt plaats tijdens de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen op 13 december 2024. Op basis van de landelijke conceptprogrammering 2025 – 2037 kunnen we constateren dat er geen structurele verbeteringen zijn voor de voorfinancieringsproblematiek op korte termijn.

5.4 Kosten die wij verwachten te maken

In de volgende tabel zijn alle baten en lasten opgenomen die aan het programma Waterveiligheid verbonden zijn.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting	Meerjarenraming 2026-2029				Rekening	Begroting
	2025	2026	2027	2028	2029	2023	2024
Personeelslasten	4.908	5.047	5.193	5.344	5.499	4.527	4.663
Goederen en diensten	2.457	2.515	2.588	2.672	2.758	2.053	2.602
Kapitaallasten	8.644	8.846	10.520	10.767	11.412	7.322	6.493
Dotaties	-	-	-	-	-	-	-
Inkomsten	-232	-175	-175	-182	-196	-181	-202
Totaal programma lasten	15.777	16.233	18.126	18.601	19.473	13.721	13.556

Tabel 13: Exploitatie programma Waterveiligheid

Hierna wordt de exploitatie programma Waterveiligheid gesplitst in functionele instandhouding en veranderopgaven.

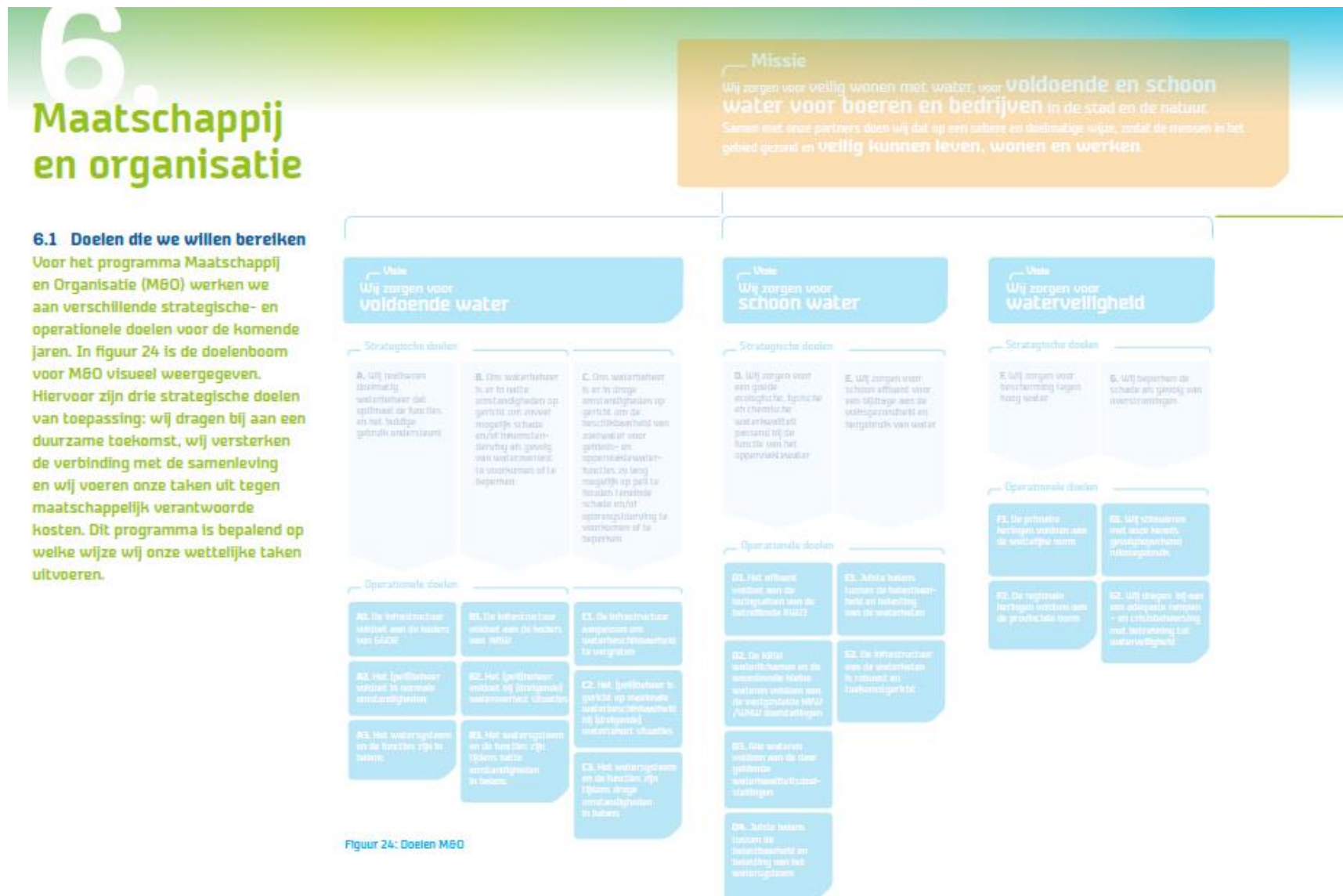
	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026-2029			
			2026	2027	2028	2029
Functionele instandhouding	Personeelslasten	4.908	5.047	5.193	5.344	5.499
	Goederen en diensten	2.332	2.390	2.463	2.547	2.633
	Kapitaallasten	1.052	1.192	1.136	1.206	1.219
	Inkomsten	-232	-175	-175	-182	-196
	Totaal	8.060	8.454	8.617	8.915	9.155

Tabel 14: Functionele instandhouding programma Waterveiligheid

	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026-2029			
			2026	2027	2028	2029
HWBP	Investeringsvolume	113.257	144.526	145.230	183.275	175.794
	Kapitaallasten	7.592	7.654	9.384	9.561	10.193
	Goederen en diensten	-	-	-	-	-
HWBP innovatie	Investeringsvolume	1.325	3.000	5.000	-	-
	Kapitaallasten	-	-	-	-	-
	Goederen en diensten	125	125	125	125	125

Tabel 15: Veranderopgaven programma Waterveiligheid

6. Maatschappij en organisatie

6.1 Doelen voor Maatschappij en organisatie

Binnen het programma Maatschappij en organisatie (M&O) werken we aan drie strategische doelen: bijdragen aan een duurzame toekomst (1), versterken van de verbinding met onze omgeving (2) en tegen maatschappelijk verantwoorde kosten onze taken uitvoeren (3). In de doelenboom op de vorige pagina worden de doelen weergegeven. Organisatiebrede doelen worden eerst gecoördineerd vanuit programma M&O opgepakt en vervolgens in de reguliere lijn ondergebracht binnen de andere programma's.

Verbonden partijen

In paragraaf 9.4 worden verschillende verbonden partijen genoemd. Deze partijen dragen op verschillende manieren bij aan de programma's en de realisatie van onze doelen. Hieronder volgt de relatie van deze verbonden partijen met het programma Maatschappij & organisatie:

- De Unie van Waterschappen: Deze vereniging vertegenwoordigt de waterschappen op (inter)nationaal niveau en draagt zo bij aan de doelen 'Versterken verbinding met de omgeving' (paragraaf 6.2) en 'Bijdragen aan een duurzame toekomst'.
- NWB Bank: Een belangrijke financier van investeringen in de watersector en draagt zo indirect bij aan alle programma's en doelen van het waterschap.
- Wij Windenergie Staphorst BV, Nieuwleusen Synergie Lokaal Energie Bedrijf BV, Zonnepark de Mussels BV te Beilen: Deze deelnemingen in lokale energieprojecten dragen bij aan het doel 'Bijdragen aan een duurzame toekomst' (paragraaf 6.2) door de productie van duurzame energie te bevorderen.
- Het Waterschapshuis: Deze regie-organisatie helpt waterschappen om samen te werken aan digitale transformatie, onder andere door een gestandaardiseerde informatiehuishouding en gezamenlijke ICT-aanbestedingen. Dit draagt bij aan een efficiënte en effectieve

bedrijfsvoering (paragraaf 6.2), wat bijdraagt aan het behalen van alle doelen van het waterschap.

- STOWA: Draagt bij aan de doelen van M&O door kennis te ontwikkelen en te delen over duurzaamheid, klimaatadaptatie en andere maatschappelijke thema's die relevant zijn voor het waterschap.
- GBLT: Het gemeenschappelijk belastingkantoor dat de heffing en invordering van de belastingen verzorgt. Hierdoor worden de maatschappelijke kosten van het innen van de belastingen zo laag mogelijk gehouden.

Veranderopgaven

Binnen de omgeving van het waterschap zien we diverse ontwikkelingen op ons afkomen, die impact hebben op het functioneren van onze organisatie. Deze ontwikkelingen zijn breder dan de waterketen, het watersysteem of de waterveiligheid en kunnen mogelijk effect hebben op de realisatie van onze programmadoelen. Vaak gaan deze ontwikkelingen gepaard met lange tijdschorsuren en aanzienlijke onzekerheden.

Wanneer deze ontwikkelingen raakvlakken hebben met onze programmadoelen, worden deze binnen het programma M&O opgepakt. De veranderopgaves in de bedrijfsvoering voor WDO Delta zijn: lastenbeheersing, duurzaamheid, optimaal energiebeheer en de digitale transformatie.

Programma Maatschappij

6.2 Maatregelen programma Maatschappij

In de doelenboom op de vorige pagina zijn de doelen opgenomen. Reguliere werkzaamheden (functionele instandhouding) is essentieel voor de realisatie van onze bestuurlijke doelen. Naast regulier werk zijn er nog extra maatregelen nodig om de doelen te realiseren.

Wij dragen bij aan een duurzame toekomst (H-K)

Om onze doelen 'wij dragen bij aan een duurzame toekomst' (WBP maatregelen H, I, J en K) te realiseren worden een aantal maatregelen uitgevoerd, die vallen onder de volgende doelen:

- H1: streven naar elektriciteitsneutraal in 2025, energieneutraal in 2030 en het versterken van de samenhang van opwek/opslag/gebruik/inkoop van energie.
- H2: streven naar 49% broeikasgasreductie t.o.v. 2018 in 2030
- J1: 50% reductie gebruik primaire grondstoffen t.o.v. 2019 in 2030
- J2: minder bedrijfsafval in de bedrijfsvoering en bij vervanging van assets. Zoveel mogelijk nuttig hergebruik en hoogwaardige recycling van reststromen.
- J3: waar mogelijk meer winnen en afzetten van grondstoffen uit afvalwater.

Bovenstaande doelen zijn onderdeel van Uitvoeringskader DuurzaamDoen. Dit uitvoeringskader richt zich op drie pijlers: energieneutraal, broeikasgassen en circulair.

Binnen het programma DuurzaamDoen bevinden de thema's zich in verschillende fases. De thema's circulariteit en emissiereductie zitten in de onderzoeks- en pilotfase. Om van papier naar praktijk te komen, zijn goede

voorbeelden van circulariteit en emissiereductie noodzakelijk. Ook als aanjager: succesvolle innovaties kunnen tot norm worden verheven en daarmee de organisatie houvast bieden bij de uitvoering van de kerntaken. Een goed voorbeeld is de manier waarop het thema energie zich heeft ontwikkeld bij WDO Delta. Van specifiek beleidsonderwerp tot regulier onderdeel van de bedrijfsvoering van het waterschap anno 2024. Die ontwikkeling willen we met emissiereductie en circulariteit ook maken. Daarvoor lijkt de periode tot 2027 cruciaal te zijn. Deze periode geeft de tijd om te experimenteren en te ontdekken welke methoden het meest effectief zijn. Daarna, tussen 2027 en 2030, worden dan de daadwerkelijke stappen gezet om de ambitieuze doelen van 50% reductie in primaire grondstoffen en 49% reductie in emissies te bereiken. Het benodigde budget hiervoor wordt opgenomen in de begroting als integraal onderdeel van project-, onderzoek en innovatie- en instandhoudingsbudgetten.

De doelen die gekoppeld zijn aan het thema biodiversiteit (K) maken integraal onderdeel uit van ons reguliere werk.

Figuur 8: Gemaal Cellemuiden (duurzaam gemaal)

6.2.1 Samen met de omgeving voeren we klimaatadaptieve maatregelen uit (I3)

Klimaatadaptatie is allang geen verre toekomstmuziek meer. Bewustwording van de gevolgen van klimaatverandering in onze omgeving én een positieve benadering in termen van kansen: dat is de basis van ons verhaal. Om een toekomstbestendig watersysteem te realiseren, hanteren we de 'klimaat 2100': een benadering die we vroeg in plan- en beleidsprocessen inbrengen, uitwerken en toepassen. We werken hiervoor intensief samen in verschillende bestaande omgevingsprocessen (o.a. in NOVEX gebied regio Zwolle), evenals de DPRA werkregio's RIVUS en Fluvius en andere omgevingsprocessen waarin diverse maatschappelijke opgaven worden besproken.

Versterken verbinding met de omgeving (L-O)

Onderdelen waaraan binnen het programma Maatschappij gewerkt worden, zijn:

- M1-M2: Internationale samenwerking;
- O1-O2: Kennis en educatie;
- N1-N2: Samenwerking met onze stakeholders is verweven in nagenoeg alle werkzaamheden wij uitvoeren.

De doelen die gekoppeld zijn aan het thema genieten van water (L1, L2) maken integraal onderdeel uit van ons reguliere werk.

6.2.2 In 2027 zijn wij versterkt door internationale activiteiten (M2) en zijn onze internationale partners sterker geworden (M1)

Via internationale samenwerking (internationale programma Blue Deal) halen we kennis en innovaties in huis ten behoeve van onze kerntaken. We positioneren ons in relevante strategische netwerken en dragen bij aan het aantrekkelijk werkgeverschap, wat belangrijk is in de huidige arbeidsmarkt. We blijven daarnaast inzetten op fondswerving voor de financiering van onze internationale samenwerking.

Met onze internationale inzet geven we ook gehoor aan de oproep van de Rijksoverheid om uitvoeringskracht te leveren voor het realiseren van de beleidsambities op het gebied van water en klimaatverandering. Samen met onze collega-waterschappen en ministeries leveren we een bijdrage aan de nationale ambitie: het vergroten van de waterbeschikbaarheid en waterveiligheid van ruim honderd miljoen mensen wereldwijd per 2030. We werken onze internationale inzet verder uit op basis van de eventuele bestuurlijke besluiten die voortvloeien uit het onderzoek naar de heroverweging van focuslanden.

6.2.3 Onze partners waarderen ons als kennisautoriteit op onze primaire taken (O1)

De onderzoeks- en innovatie (O&I) agenda geeft ons structuur, sturing en focus waardoor kennisontwikkeling bijdraagt aan de doelstellingen in het Waterbeheerprogramma. De O&I-agenda bestaat uit onderwerpen die vallen onder de programma's Waterveiligheid, Watersysteem, Waterketen en Maatschappij. De onderwerpen op de agenda dragen bij aan de ontwikkeling tot kennisautoriteit, het doelmatig uitvoeren van de kerntaak en het actief toepassen van nieuwe technieken.

6.2.4 Wij dragen kennis uit, geven voorlichting en ontwikkelen educatieprogramma's voor het onderwijs (O2)

Wij zetten onze voorlichting en educatieve activiteiten voort volgens het educatiebeleid, onder andere door de inzet van jongerenvertegenwoordiging binnen WDODelta. Dit verhoogt de zichtbaarheid van het waterschap en versterkt het waterbewustzijn onder jongeren, die vaak met een frisse blik kijken naar de wereld om zich heen. Dat kan vele vernieuwende en creatieve ideeën opleveren over watervraagstukken.

In 2025 wordt de rol van de jeugdbestuurder uitgebreid naar social media ambassadeur en jongerenadviseur, met meer betrokkenheid bij besluitvorming en beleid.

Daarnaast is eind 2024 het landelijk beleid aangescherpt. De impact hiervan op de focus en werkzaamheden van WDODelta wordt in 2025 verder uitgewerkt.

6.2.5 Verbinding stakeholders (N1-N2)

Met het position paper Water en bodem sturend kiest WDODelta voor een sterkere positie in het ruimtelijk domein. Op basis van kennis en wederkerigheid en het principe van het voorkomen van ongewenste afwenteling, werken we aan een klimaatbestendig gebied. Hierbij krijgen onze assets de nodige ruimte en worden ruimtelijke ontwikkelingen steeds meer afgestemd op het position paper Water en bodem sturend.

Om effectief in te spelen op de beschreven maatschappelijke en politieke ontwikkelingen (zie paragraaf 2.2), zullen we ons richten op strategisch netwerken en het versterken van de verbinding met onze stakeholders. Hiermee verschuiven we van een reactieve naar een proactieve benadering, waarbij we meer invloed uitoefenen aan de voorkant van de ruimtelijke inrichtingsprocessen. Dit doen we op lokaal, provinciaal en nationaal niveau. Denk aan samenwerking met andere waterschappen, gemeente, provincies en het Rijk. Maar ook kennisinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Door strategisch te netwerken kan WDODelta:

- Kennis en expertise delen: van elkaar leren en samenwerken aan innovatieve oplossingen.
- Draagvlak creëren: betrokkenheid vergroten en steun krijgen voor beleid en projecten.
- Financiering aantrekken: samenwerken aan subsidieaanvragen en cofinanciering zoeken.
- Invloed uitoefenen: belangen behartigen en de positie van het waterschap versterken.

In 2025 gaan we inzetten op:

a. (Strategisch) werken in onze netwerkomgeving (N1)

Stap voor stap ontwikkelen van een strategisch netwerk, gericht op 'Waterketen' en 'Water, ruimte en klimaat'.

b. Mid-term review light Watervisie

In 2025 worden de kleinere aanpassingen van ambities uit de Watervisie, zoals vastgesteld in de mid-term review light, direct verwerkt in de begrotingsbrief 2026. Dit omdat hiervoor geen participatietraject nodig is, wat zorgt voor een snelle financiële doorwerking.

Voor grotere aanpassingen van ambities is eerst het doorlopen van een participatietraject over bijstellingen van de Watervisie en het Waterbeheerprogramma 2022-2027 vereist. De financiële doorwerking van grotere aanpassingen kan daardoor pas in de begrotingsbrief 2027 en begroting 2027 worden opgenomen.

Programma Organisatie

6.2.6 Organisatie

In het Programma Organisatie, dat een onderdeel is van het begrotingsprogramma M&O, realiseren we de volgende doelen uit de doelenboom:

- Crisisbeheersing (P);
- Maatschappelijk verantwoorde kosten (Q);
- Digitale transformatie (R).

P. Crisisbeheersing

Het in 2024 bijgewerkte centrale crisisplan implementeren we in 2025, waarbij de gewenste structuuraanpassingen in de crisisorganisatie worden doorgevoerd. In het voorjaar 2025 wordt een gezamenlijke oefening voorbereid, in samenwerking met het Platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden-Nederland. In het najaar 2025 wordt de oefening uitgevoerd. De decentrale crisisbestrijdingsplannen worden voortdurend bijgewerkt.

Q. Maatschappelijk verantwoorde kosten

Lastenbeheersing

In 2024 is er een start gemaakt met het eerste spoor van het project Lastenbeheersing. De beoogde taakstelling van dit spoor (€5.3 mln. structureel) is uitgewerkt in concrete maatregelen. In 2025 zullen deze maatregelen uitgevoerd en gemonitord worden. Verder wordt er in 2025 een start gemaakt met spoor twee. In dit spoor zullen maatregelen worden uitgewerkt die leiden tot een wezenlijke verandering in de manier waarop we werken. Het AB zal in de loop van volgend jaar geïnformeerd worden over de voortgang.

c. Energiebeheer

Vanuit het AB Besluit DuurzaamDoen 2022 zijn maatregelen uitgevoerd (of in voorbereiding) om energieneutraal te worden. De nieuwe situatie (extra zon en wind opwekking) en de externe omstandigheden (zoals netcongestie en zeer wisselende marktomstandigheden) vragen om een nieuwe beheerwijze. Deze nieuwe beheerwijze vraagt om duidelijke uitvoeringskaders. Op dit moment is het onderdeel 'Optimalisatie energiebeheer' uit het beleidskader DuurzaamDoen 2022 de basis voor een op te stellen uitvoeringskader energiebeheer. De meerjarige financiële impact van het uitvoeringskader energiebeheer zal worden meegenomen in de begrotingsbrief 2026.

R. Digitale transformatie

Het waterschap heeft de afgelopen jaren verschillende projecten en maatregelen ontwikkeld die bijdragen aan de digitale transformatie. Zo lopen de projecten AI-gestuurde zuivering, slimme kraan en voorziet het datalab in slimme digitale oplossingen. In 2025 gaan we de digitale transformatie intensiveren door een integrale aanpak op te stellen, zodat we beter kunnen sturen op onze bestuurlijke ambities.

d. Informatieveiligheid

Vanwege de wereldwijde onrust en de verhoogde dreiging is het verdergaand investeren in informatieveiligheid een hoge prioriteit voor WDOdelta. We hanteren een integrale aanpak, waarbij we zowel technisch (fysieke) aanpassingen uitvoeren als het bewustzijn van medewerkers over diverse veiligheidsaspecten verhogen. De voortgang en ontwikkelingen worden afgestemd in de klankbordgroep voor bestuurlijke afstemming.

6.3 Kosten die wij verwachten te maken

In de volgende tabel zijn alle baten en lasten opgenomen die aan het programma Maatschappij en organisatie verbonden zijn.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting	Meerjarenraming 2026-2029				Rekening	Begroting
	2025	2026	2027	2028	2029	2023	2024
Personeelslasten	25.185	25.904	26.729	27.394	28.201	23.020	22.110
Goederen en diensten	20.990	19.312	19.003	18.991	19.413	14.167	19.925
Kapitaallasten	1.854	2.549	3.208	4.215	4.535	1.614	2.303
Dotaties	200	204	209	215	222	-103	731
Inkomsten	-831	-813	-761	-625	-650	-1.051	-791
Totaal programma lasten	47.398	47.156	48.388	50.190	51.721	37.647	44.278

Tabel 16: Exploitatie programma M&O

7. Overige onderdelen programmplan

7.1 Overzicht dekkingsmiddelen

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026-2029				Rekening 2023	Begroting 2024
		2026	2027	2028	2029		
Netto lasten							
Watersysteembeheer	105.708	109.198	116.420	124.032	131.338	88.839	102.395
Zuiveringsbeheer	70.141	76.884	79.641	81.789	82.457	55.484	65.851
Onvoorzien	-	-	-	-	-	-	-
Totaal lasten	175.849	186.082	196.061	205.821	213.795	144.323	168.246
Belastingen							
Watersysteemheffing	97.638	107.337	114.559	122.171	129.477	87.649	95.346
Zuiveringsheffing	67.495	76.745	79.502	81.650	82.318	56.850	62.864
Dividend	2.400	2.400	2.400	2.400	2.400	2.506	2.300
Oninbaar	-400	-400	-400	-400	-400	-3.073	-400
Totaal baten	167.133	186.082	196.061	205.821	213.795	143.932	160.110
Exploitatieresultaat	8.716	-	-	-	-	391	8.136
Inzet (egalisatie)reserves	-8.716	-	-	-	-	-9.328	-8.136
Te verdelen resultaat	-	-	-	-	-	-8.937	-

Tabel 17: Exploitatiebegroting naar kostendragers

7.2 Heffing vennootschapsbelasting

In de begroting is geen sprake van vennootschapsbelasting.

7.3 Onvoorzien

Het algemeen bestuur heeft in 2021 besloten om deze als nihil op te nemen in de begroting in het kader van de ombuigingen.

8. Waterschapsbelastingen

Watersysteembeheer

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2024
Netto kosten	105.708	109.198	116.420	124.032	131.338	102.395
Onvoorzien	-	-	-	-	-	-
Kwijtschelding/oninbaar	1.723	1.922	2.025	2.132	2.233	1.662
Dividenden en overige alg. opbrengsten	2.061	2.061	2.061	2.061	2.061	2.001
Verwachte belastingopbrengst	105.370	109.059	116.384	124.103	131.510	102.056
Mutaties reserves	6.208	-	-	-	-	5.248
Begrote bruto belastingopbrengst	99.162	109.059	116.384	124.103	131.510	96.808

Tabel 18: Watersysteembeheer

TARIEVEN

x € 1	Bgr 2025	Bgr 2026	Bgr 2027	Bgr 2028	Bgr 2029	Bgr 2023	Bgr 2024
Inwoners (per huishouden)	130,21	142,34	150,82	159,67	168,00	115,46	128,24
Agrarisch en overig ongebouwd binnendijs (per ha)	92,77	102,16	109,21	116,64	123,80	88,28	90,51
Agrarisch en overig ongebouwd buitendijs (per ha)	23,19	25,54	27,30	29,16	30,95	22,07	22,63
Agrarisch en overig ongebouwd binnendijs wegen (per ha)	185,54	204,32	218,41	233,28	247,60	176,55	181,03
Agrarisch en overig ongebouwd buitendijs wegen (per ha)	46,39	51,08	54,60	58,32	61,90	44,14	45,26
Bos en natuur (per ha)	6,52	7,18	7,65	8,17	8,66	5,59	6,39
Gebouwd binnendijs (per 100.000 WOZ)	41,00	43,60	45,00	47,70	50,30	39,2	42,6
Gebouwd buitendijs (per 100.000 WOZ)	10,25	10,90	11,25	11,93	12,58	9,8	10,65

Tabel 19: Tarieven watersysteembeheer

Zuiveringsbeheer

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2024
Netto kosten	70.141	76.884	79.641	81.789	82.457	65.851
Onvoorzien	-	-	-	-	-	-
Kwijtschelding/oninbaar	2.027	2.325	2.391	2.440	2.448	1.849
Dividenden en overige alg. opbrengsten	339	339	339	339	339	299
Verwachte belastingopbrengst	71.829	78.870	81.693	83.890	84.566	67.401
Mutaties reserves	2.508	-	-	-	-	2.888
Begrote bruto belastingopbrengst	69.321	78.870	81.693	83.890	84.566	64.513

Tabel 20: Zuiveringsbeheer

TARIEVEN

x € 1	Bgr 2025	Bgr 2026	Bgr 2027	Bgr 2028	Bgr 2029	Bgr 2023	Bgr 2024
Zuiveringsheffing (per ve)	81,57	92,40	95,28	97,41	97,76	66,89	75,98

Tabel 21: Tarieven zuiveringsbeheer

Toelichting toerekening

De kosten in de begroting worden op exploitatieprojecten verantwoord, die direct gekoppeld zijn aan één van de programma's. De afdelingskosten worden verdeeld op basis van geraamde uren (totaal 2025: 880.000).

De wettelijk verplichte toerekening van directe en indirecte kosten aan de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer wordt als volgt gerealiseerd:

1. Waterveiligheid en Watersysteem: de kosten voor beide programma's worden opgeteld en aan de taak watersysteembeheer toegerekend;
2. Waterketen: de kosten worden toegerekend aan de taak zuiveringsbeheer;
3. Maatschappij en organisatie: de kosten worden proportioneel verdeeld over watersysteembeheer en zuiveringsbeheer, op basis van de toegerekende directe kosten in deze taken.

Vanwege het vaste karakter van de kosten in het programma M&O, voornamelijk bestaande uit personeels- en kapitaallasten, wordt voor de toerekening van de indirecte kosten een voorcalculatorische verdeling (%) over de taken gehanteerd. Deze wordt jaarlijks in de begroting vastgesteld. Voor 2025 geldt een verdeling van 60,1% (watersysteembeheer) en 39,9% (zuiveringsbeheer). In 2024 was die verhouding 60,9% en 39,1%.

Onderstaande heffingseenheden zijn als basis gebruikt voor de tarieven.

2025		
WATERSYSTEEM		Grondslag
Inwoners minus kwijtschelding	261.100	huishoudens
Agrarisch en overig ongegeb-binnendijks	148.100	hectares
Agrarisch en overig ongegeb-buitendijks	3.500	hectares
Agrarisch en overig ongegeb-diff wegen binnendijks	5.300	hectares
Agrarisch en overig ongegeb-diff wegen buitendijks	0	hectares
Bos en natuur	56.500	hectares
Gebouwd binnendijks (x € 1 mln.)	116.890	WOZ - econ.waarde
Gebouwd buitendijks (x € 1 mln.)	959	WOZ - econ.waarde
Verontreinigingsheffing	6.700	vervuilingseenheden
ZUIVERING		
Bedrijven	219.600	vervuilingseenheden
Huishoudens minus kwijtschelding	607.800	vervuilingseenheden

Tabel 22: Heffingseenheden

Kwijtschelding

Volgens de Kwijtscheldingsverordening 2023 kan kwijtschelding worden verleend voor het ingezetenen deel van de watersysteemheffing en voor de zuiverings- en verontreinigingsheffing voor zover die wordt betaald voor woonruimten.

De kwijtscheldingsnorm is 100 procent van de bijstandsuitkering (dit betekent dat 100% van die uitkering wordt beschouwd als minimale bestaanskosten).

Voor de vaststelling van de bestaanskosten van pensioengerechtigden wordt het netto-ouderdomspensioen gehanteerd (en niet de bijstandsnorm).

Het kwijtscheldingsbeleid heeft tot doel om ervoor te zorgen dat iedereen, ongeacht de persoonlijke financiële situatie, toegang heeft tot essentiële diensten zonder in de financiële problemen te komen door de belasting. Er wordt geen kwijtschelding verleend aan ingezetenen met een bedrijf, of die als zelfstandige werken (bijvoorbeeld ZZP-er of freelancer).

Verder wordt in de verordening bepaald dat de 'aanwezige betalingscapaciteit verhoudingsgewijs wordt verdeeld over de aanslagen zuiveringsheffing, verontreinigingsheffing en watersysteemheffing ingezetenen'.

Dit betekent dat, wanneer een huishouden een deel van de aanslagen kan betalen, het zowel een deel van de zuiveringsheffing (of in een enkel geval verontreinigingsheffing) betaalt als een deel van de watersysteemheffing. Het totale bedrag dat een huishouden betaalt aan Drents Overijsselse Delta verandert niet door deze bepaling.

De opbrengstderving door kwijtschelding wordt gedekt door de te realiseren opbrengst te verhogen met het verwachte kwijt te schelden bedrag. Deze kosten worden toegerekend aan alleen de groep belastingbetalers op wie de kosten betrekking hebben, oftewel: de ingezetenen 'betalen' de opbrengstderving die ontstaat door de kwijtschelding van een deel van de aanslagen van ingezetenen.

Voor kwijtschelding wordt rekening gehouden met onderstaande eenheden:

- watersysteembeheer (inwoners) 11.700
- zuiveringsbeheer (ve) 22.400

Voor 2025 is rekening gehouden met een toename van 3% ten opzichte van de (bijgestelde) prognose voor 2024.

Meerjarig perspectief

Watersysteem

Voor de ontwikkeling van de heffingseenheden wordt voor de categorie inwoners jaarlijks uitgegaan van een stijging van 2.000 huishoudens per jaar, WOZ-waarde woningen: 2025 +4,0%¹ (2026: 3%; 2027: 3%; 2028 & 2029: 0%). Voor wat betreft de waarde ontwikkelingen van niet-woningen is voor 2025 gerekend met een toename van 2% (2026: 1%; 2027: 1%; 2028 & 2029: 0%). Het aantal agrarisch hectares neemt jaarlijks iets af, doordat onbebouwde grond bebouwd of getransformeerd wordt tot natuur en daarmee overgaat naar een andere belastingcategorie.

Zuivering

Voor de toename van heffingseenheden m.b.t. woonruimten is gerekend met de gemiddelde groei van het aantal huishoudens van 2.000 per jaar. Het aantal vervuilingseenheden (ve's) voor meetbedrijven en overige bedrijven wordt stabiel verondersteld.

Reserves

Door inzet van egalisereserves is het mogelijk om tariefstijgingen af te vlakken. In het laatste jaarschijf moeten de belastingopbrengsten kostendekkend zijn en mogen geen egalisereserves worden ingezet.

In de doorrekening van de tarieven voor 2025 is uitgegaan van de volgende inzet van de egalisereserves (conform begrotingsbrief):

€ 6,208 mln. voor de taak watersysteembeheer;

€ 2,508 mln. voor de taak zuiveringsbeheer.

x € 1.000 / per 1 januari	2025	mutaties	2026	2027	2028	2029	2030
Watersysteembeheer	7.304	-6.208	1.096	1.096	1.096	1.096	1.096
Zuiveringsbeheer	2.950	-2.508	442	442	442	442	442

Tabel 23: Verloop tariefegalisereserves

Ontwikkeling lastendruk (op basis van gelijkblijvende WOZ-waarden)

Profiel (x € 1)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
eenpers.h.h. huurwon	204	212	235	246	257	266
eenpers.h.h. koopwon	362	363	396	413	434	452
meerpers.h.h. huurwon	356	375	420	437	452	461
meerpers.h.h. koopwon	514	527	581	603	628	647
agrarisch bedrijf	5.880	6.024	6.634	7.072	7.539	7.983
natuurterrein	6.390	6.520	7.180	7.650	8.170	8.660
groothandel	1.682	1.678	1.824	1.882	1.970	2.042
productiebedrijf	28.545	30.006	33.606	34.659	35.663	36.119

Tabel 24: Ontwikkeling lastendruk (2024 is omgerekend o.b.v. de nieuw vastgestelde profielen)

Herziening belastingstelsel

Met ingang van het jaar 2026 zal (naar verwachting) het nieuwe Belastingstelsel van kracht zijn. Door het belastingstelsel van waterschappen te herzien, worden de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing aangepast. Hier is in de meerjarige berekeningen nog geen rekening mee gehouden.

¹ Gebaseerd op gemiddelde WOZ stijging in 2023 (schatting).

9. Paragrafen

9.1 Uiteenzetting financiële positie

9.1.1 Financiering

Inleiding

Het treasurybeleid van WDOdelta is vastgelegd in de Verordening financieel beleid en beheer en nader uitgewerkt in het Treasurystatuut. Zowel de verordening als het statuut hebben als doel om het financieringsbeleid transparant te maken, zodat risico's effectief beheerst worden binnen de vastgestelde kaders.

Algemene ontwikkelingen

De inflatie is in 2024 in Europa gedaald, maar ligt nog boven het door de Europese Centrale Bank (ECB) nagestreefde inflatiepercentage. De FED en de ECB zijn recentelijk begonnen met renteverlagingen. Het tempo van renteverlagingen door de ECB is tot nu toe geleidelijk: deze verlagingen vinden naar verwachting ook nog in 2025 plaats, waardoor de rentetarieven op de geld- en kapitaalmarkt in 2025 waarschijnlijk ook lager liggen dan de huidige rentetarieven.

Schatkistbankieren

Naar verwachting worden in 2025 geen tijdelijk overtollige financiële middelen afgedragen aan de Nederlandse schatkist, vanwege de wettelijke verplichting tot schatkistbankieren. Beschikbare financiële middelen blijven onder de doelmatigheidsdrempel (2% van het begrotingstotaal 2025 als ministeriële norm) van € 4,1 mln.

Rente en risicobeheer

Rentebeheer

Voor het rentebeheer dient onderscheid gemaakt te worden tussen:

- *Rente op de geldmarkt (leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar).*
Voor een kasgeldleningen en rekening courant krediet verwachten wij in 2025 een rentepercentage te betalen van maximaal 2,75%.
- *Rente op de kapitaalmarkt (leningen met een looptijd langer dan 1 jaar).*
Voor een langlopende vaste geldlening met een looptijd van twintig jaar verwachten wij in 2025 gemiddeld een rentepercentage te betalen van 2,75%.

In 2025 kiezen we deels voor kortlopende financiering tot de kaslimiet, vanwege het kleine verschil tussen de rente op de kapitaal- en geldmarkt. Daarnaast worden langlopende leningen afgesloten ter aanvulling.

Risicobeheer

Het rente-risicoprofiel ten aanzien van toekomstige rentefluctuaties is laag. In de huidige geldleningenportefeuille bevinden zich geen langlopende leningen met tussentijdse renteherzieningsmomenten. De vervalkalender voor toekomstige jaarlijkse aflossingen binnen de portefeuille is zo opgesteld dat de betalingen zo gelijkmatig mogelijk zijn verspreid. Het renterisico wordt hierdoor verminderd. Krediet-, koers- en valutarisico's worden niet gelopen.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet voor 2025 is € 48 mln. en bedraagt 23% (ministeriële norm) van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar. Deze limiet is gericht op het beperken van het renterisico op de kortlopende financiering. Waarbij de gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal (Q) de kasgeldlimiet niet mag overschrijden. Om aan de kasgeldlimiet te kunnen blijven voldoen, worden langlopende geldleningen afgesloten in 2025.

(bedragen x € 1.000.000)	Q1 2025	Q2 2025	Q3 2025	Q4 2025
<i>Kasgeldlimiet</i>	48	48	48	48
<i>Schuld in rekening-courant</i>	-20	-20	-20	-20
<i>Kasgeldleningen</i>	0	0	0	0
<i>Ruimte onder de norm</i>	28	28	28	28

Tabel 25: Kasgeldlimiet

Renterisiconorm

De renterisiconorm betreft het risico dat voortvloeit uit renteherzieningen en/of uit herfinanciering van lopende langlopende geldleningen. De norm mag volgens de Uitvoerings- regeling Financiering Decentrale Overheden (UFDO) niet hoger zijn dan 30% van het bruto begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar.

De renterisiconorm voor het jaar 2025 is € 62 mln. en heeft als doel om fluctuaties in rentelasten over de jaren heen te kunnen beheersen. In onderstaande tabel is het verloop van de renterisicoruimte over de jaren 2025 tot en met 2029 opgenomen.

Bedrag x €1.000.000	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
<i>Renterisiconorm</i>	62	66	69	72	74
<i>Aflossingen en renteherzieningen</i>	16	18	11	11	16
<i>Ruimte onder de norm</i>	46	48	58	61	58

Tabel 26: Renterisiconorm

Rente-omslagpercentage

Vanwege het hanteren van integrale financiering worden de rentelasten met betrekking tot de investeringen toegerekend aan programma's via

een renteomslag-percentage. In 2025 wordt uitgegaan van een percentage van **1,75%**.

Financieringstekort

Het verwachte financieringstekort in 2025 wordt voornamelijk veroorzaakt door geplande investeringsuitgaven, doorlopende investeringsprojecten en aflossingen (inclusief rente) van de bestaande langlopende geldleningen (herfinanciering). Om dit geraamde financieringstekort 2025 van € 95 mln. te dekken, is de verwachting dat er voor maximaal € 95 mln. aan nieuwe langlopende geldleningen wordt aangetrokken.

Rente-omslagpercentage

De rentelasten met betrekking tot de investeringen worden toegerekend aan de programma's via een rente-omslagpercentage. Op basis van de begrotingscijfers 2025 bedraagt de omslagrente **1,75%**

Bedragen x € 1	Begroting 2025
Rente kortlopende en langlopende leningen	9.414.002
Rente verstrekte geldleningen	-10.000
Rente RC Schatkist	-
Rente RC NWB Bank	550.000
Saldo door te rekenen externe rente	9.954.002
Bespaarde rente over eigen vermogen	573.740
Bespaarde rente over voorzieningen	74.100
Geactiveerde rentelasten (bouwrente)	-3.339.640
Saldo door te rekenen interne rente	-2.691.800
Totale te berekenen rente vaste activa	7.262.202
Vaste activa (Jaarrekening)	307.238.339
Onderhanden activa	100.576.571
Voorgenomen investeringen	1.944.032
Grondbank	6.089.486
Overige leningen	0
Totale investeringsbehoefte	415.848.427
Rente-omslagpercentage 2025	1,75%

Tabel 27: Berekening rente-omslagpercentage

9.1.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Als waterschap worden we geconfronteerd met risico's. Een risico is de kans op een onzekere en ongewenste gebeurtenis met een nadelig gevolg voor het waterschap. Via risicomangement brengen wij risico's in beeld en worden beheersmaatregelen in gang gezet.

Om de resterende financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen, wordt er weerstandscapaciteit in de vorm van de algemene reserve aangehouden. Deze sub-paragraaf toont de omvang van de benodigde en beschikbare

weerstandscapaciteit, die samen het (ratio) weerstandsvermogen vormen. Ook toont deze paragraaf de status van de risicobeheersing.

Beleid

Het beleid t.a.v. het (financieel) risicomangement is door het AB vastgesteld en wordt gekenmerkt door drie bepalingen:

- Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de (beschikbare) weerstandscapaciteit en de (benodigde) financiële omvang van risico's.
- De (beschikbare) weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.
- Er wordt gestreefd naar een (ruim) voldoende omvang van het weerstandsvermogen.

Werkwijze

Bij risico's met financiële gevolgen wordt een inschatting gemaakt van de kans van voordoen en een inschatting van de financiële omvang (o.b.v. een tabel met ordegroottes). De totale financiële omvang van de risico's wordt vervolgens met een statistische methode (Monte Carlo Simulatie) bepaald. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een zekerheidspercentage van 90%. Wat betekent dat van alle uitkomsten van de simulaties 90% onder het berekende totaal valt. Bij deze berekening wordt aangenomen dat risico's zich niet in volledige omvang en gelijktijdig voordoen. De berekende totale omvang van de risico's vormt de benodigde weerstandscapaciteit.

De beschikbare weerstandscapaciteit (de dekking) wordt gevormd door de algemene reserves. Wat betekent dat deze reserves zijn bestemd om de financiële gevolgen van risico's op te vangen en dus niet vrij inzetbaar zijn. Er wordt – anticiperend op de actualisatie van de beleidslijn - een dekking aangehouden die 40% hoger ligt (was 60%) dan de berekende benodigde weerstandscapaciteit.

Jaarlijks wordt bij de vaststelling van de begroting aan het AB voorgesteld om de omvang van het weerstandsvermogen aan te passen aan het geldende beleid. Bij het vaststellen van de eerstvolgende jaarstukken neemt het AB (via resultaatbestemming) een besluit over het daadwerkelijk doorvoeren van de voorgestelde wijzigingen in de reservepositie.

Inventarisatie van de risico's

Hieronder staan de risicogebeurtenissen met de grootste verwachte financiële impact. Er is een clustering gemaakt van meerdere operationele risico's om tot een strategisch financieel risicoprofiel te komen (begroting 2025). In de kolom ervoor staan de risicogebeurtenissen met de grootste verwachte financiële impact in de voorgaande begroting (begroting 2024). Verder is er ook aangegeven welke beheersing is georganiseerd als onderdeel van deze begroting.

Was in begroting 2024 (o.b.v. actualisatie Q3 2023)		Wordt in begroting 2025 (o.b.v. actualisatie Q3 2024)	
Toprisico's	% invloed*	Toprisico's	% invloed*
ICT incidenten	17%	Subsidies (te ontvangen)	15%
Calamiteit in keten of systeem	15%	Bedrijfscontinuïteit	14%
Bedrijfscontinuïteit	13%	ICT incidenten	14%
Personele beschikbaarheid	9%	Calamiteit in keten of systeem	10%
Geopolitieke ontwikkelingen	8%	Personele beschikbaarheid	9%

* Het percentage (%) geeft aan welk deel van het desbetreffende risico bijdraagt aan het totaal van de benodigde weerstandscapaciteit van het desbetreffende jaar.

Risico's en risicobeheersing begroting 2025 (o.b.v. actualisatie Q3 2024)	
Toprisico's	Beheersing
Subsidies (te ontvangen)	Overleg met subsidiegever
Bedrijfscontinuïteit	Assetmanagement
ICT incidenten	Vertrouwelijk
Calamiteit in keten of systeem	Crisisbeheersing
Personele beschikbaarheid	Actieve werving en capaciteitsplanning

Hoofdstuk 4 van het (recent gewijzigde) Waterschapsbesluit benoemt enkele standaardrisico's ter opname in deze paragraaf. De actuele status van deze risico's is als volgt: WDO Delta bezit ten tijde van het opstellen van deze paragraaf geen derivaten, vreemde valuta of andere verhandelbare financiële producten van fluctuerende waarde. Herfinancierings- en renterisico's worden proportioneel beheerst volgens het financieringsbeleid. Toegang tot de geldmarkt is via de juridische positie van het waterschap geborgd.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is voor twee taken (zuiveringsbeheer en watersysteembeheer) apart berekend. De omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit is in onderstaande tabel per taak weergegeven. Op basis van het actuele risicoregister wordt een dotatie aan de algemene reserves voorgesteld.

Taak	Algemene reserve 01/01/2024	Onttrekking 2024	Voorgestelde aanvullende dotatie 2024	Algemene reserve na reservemutaties bij de jaarrekening 2024
Watersysteem-beheer	€ 3,892 mln.	€ 0	€ 0,258 mln.	€ 4,150 mln.
Zuiveringsbeheer	€ 3,647 mln.	€ 0	€ -0,097 mln.	€ 3,550 mln.
Totaal	€ 7,539 mln.	€ 0	€ 0,161 mln.	€ 7,700 mln.

Tabel 28: Benodigde weerstandscapaciteit

De stand van de algemene reserves is bij de jaarstukken 2023 vastgesteld. Naar verwachting kunnen de gevolgen van eventuele risico's in 2024 uit het financieel resultaat worden bekostigd. Er wordt voorgesteld om (bij de jaarstukken 2024) een aanvullende reservering te treffen op basis van de ontwikkeling van het financieel risicoprofiel.

De belangrijkste redenen voor de stijging van de benodigde weerstandscapaciteit zijn: het toenemende risico op juridische geschillen, de mogelijkheid dat subsidies uitblijven en de potentiële gevolgen van stroomuitval. De impact van de (aanvullend) risico's op de reservepositie wordt grotendeels opgevangen door het ratio weerstandvermogen te verlagen (van 1.6 naar 1.4).

De meerjarenraming kent ook onzekerheden als gevolg van de gehanteerde aannames. Het beheersen van onzekerheden ten aanzien van de meerjarenraming kan niet incidenteel via het weerstandvermogen worden afgedekt, maar vraagt om structurele sturing op het financieel meerjarenperspectief.

9.1.3 Reserves en voorzieningen

In deze paragraaf wordt ingegaan op bedragen die aan voorzieningen of bestemmingsreserves worden onttrokken.

Onttrekkingen aan algemene en bestemmingsreserves

De reserves bestaan uit:

- algemene reserve per taak: zie paragraaf Weerstandvermogen en risicomanagement.
- bestemmingsreserves voor tarief-egalitatie per taak: kan ingezet worden om tariefwijzigingen te matigen.
- bestemmingsreserve HWBP: wordt als dekking ingezet wanneer er een overschrijding plaatsvindt op het beschikbare budget voor HWBP-projecten.

Onttrekkingen aan voorzieningen

Onderstaande voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen en zijn bestemd voor specifieke kosten, verplichtingen, verliezen of risico's die zijn ontstaan in het verleden en waarvan de omvang op voorhand redelijk is in te schatten.

Voormalige bestuurders

Aan de voorziening worden de uitkeringen van de voormalige voorzitters en oud-dagelijks bestuursleden onttrokken. Dit in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. De jaarlijkse toevoeging betreft een rentevergoeding vanwege de berekende contante waarde van deze voorziening.

Pensioenverplichting huidige bestuurders

Voor de toekomstige pensioenverplichting van de huidige bestuurders is een voorziening gevormd. De jaarlijkse toevoeging betreft een rentevergoeding vanwege de berekende contante waarde van deze voorziening.

Wachtgeld voormalig bestuurders

Op basis van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) ontvangen dagelijks bestuursleden na aftreden een wachtgelduitkering. Voor de hieruit voortvloeiende verplichtingen vormt het waterschap een voorziening.

Jubilea-uitkeringen

Deze voorziening dekt de rechten op jubilea-uitkeringen die medewerkers en bestuursleden van het waterschap volgens de geldende arbeidsvoorwaarden hebben opgebouwd, zowel in de verslagperiode als in voorgaande perioden. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op een realistische schatting voor huidige werknemers en bestuurders, waarbij rekening wordt gehouden met de 'blijfkans'.

Thuiswerkfaciliteiten

Op basis van de CAO is er per medewerker een budget beschikbaar voor het inrichten van de thuiswerkplek. Dit budget is voor maximaal 5 jaar beschikbaar gesteld.

Studiefaciliteiten PBB

Op basis van de CAO is er per medewerker een budget beschikbaar voor training, opleiding en vitaliteitsuren. Dit budget is voor maximaal 5 jaar beschikbaar gesteld. Voor de per balansdatum nog openstaande verplichtingen wordt een voorziening gevormd.

Reserves

x €1.000	Stand 1/1/2025	Dotatie	Onttrekking	Stand 31/12/25	2026	2027	2028	2029
Algemene reserves								
Watersysteembeheer	3.965	-	-	3.965	3.965	3.965	3.965	3.965
Zuiveringsbeheer	3.647	-	-	3.647	3.647	3.647	3.647	3.647
Egalisatiereserves								
Watersysteembeheer	7.304		6.208	1.096	1.096	1.096	1.096	1.096
Zuiveringsbeheer	2.950		2.508	442	442	442	442	442
Overige bestemmingsreserves								
HWBP	2.995			2.995	2.995	2.995	2.995	2.995

Tabel 29: Verloopstaat reserves (stand per 1/1)

Voorzieningen	Stand 1/1/2025	Dotatie	Onttrekking	Rente	Stand 31/12/25	2026	2027	2028	2029
Pensioenverplichting bestuurders (lopend)	1.450		200	30	1.280	1.110	940	770	600
Pensioenverplichting bestuurders (toekomst)	1.100			20	1.120	1.140	1.160	1.180	1.200
Pensioenverplichting bestuurders (individueel - indexatie)	180		10		170	160	150	140	130
Jubilea uitkeringen	1.200	200	150		1.250	1.300	1.350	1.415	1.485
Wachtgeld voormalig bestuurders	250		100		150	50	0	0	0
Studieregeling PBB	100				100	100	100	100	100
Thuiswerkfaciliteiten	85		30		55	25	-	-	-

Tabel 30: Verloopstaat voorzieningen (stand per 1/1)

9.1.4 Kengetallen

Weerstandsvermogen

Zie paragraaf 9.1.2.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in de schuldenlast van het waterschap in verhouding tot de eigen middelen. De netto schuldquote is de uitkomst van een wiskundige breuk van de netto schuld (teller) gedeeld door de netto belastingopbrengsten (noemer). Het beïnvloeden van de netto schuldquote kan dan ook alleen via die grootheden. De netto schuld van ons waterschap groeit met name door het doen van investeringen (activeren van kosten). Met investeringen (uitgaven met een meerjarig nut) in het watersysteem, de waterkeringen en de waterzuivering zorgen we voor droge voeten, veilige dijken en schoon en voldoende water. Burgers en bedrijven betalen daarvoor niet in één keer via hun belastingen, maar gespreid gedurende de periode dat zij daarvan profiteren (wettelijk bepaald op grond van het voorgeschreven baten- en lastenstelsel). Hierdoor ontstaat een financieringsbehoefte voor het in eerste instantie doen van de investeringen. Het doen van investeringen en het hebben van een financieringsbehoefte is daarom onlosmakelijk met elkaar verbonden. We vullen de financieringsbehoefte in door leningen af te sluiten. De kosten die daarmee samenhangen, samen met de andere kosten die nodig zijn voor beheer, onderhoud en bediening van de infrastructuur, zijn onderdeel van de jaarlijkse exploitatiekosten van het waterschap. Het eventueel verlagen van de netto schuld kan door het investeringsniveau bij te sturen of binnen de kaders van de wetgeving minder kosten te activeren. Dit laatste leidt tot een verdere structurele stijging van de jaarlijkse exploitatiekosten en derhalve hogere lastenstijgingen.

Gelet op het voorgaande is het moeilijk om een norm te stellen voor de netto schuldquote. Wel valt een vergelijking te maken met het gemiddelde van de waterschappen. De gemiddelde netto schuldquote van de waterschappen bedraagt ongeveer 250%.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
totaal van de vaste schulden	549.500	666.500	766.000	925.500	1.005.000
totaal van de netto vlottende schulden	35.000	35.000	35.000	35.000	35.000
totaal van de overlopende passiva	32.500	38.000	38.500	39.000	44.500
totaal fva:					
- schatkist	-	-	-	-	-
- uitzettingen (rentetypische looptijd >1 jr)	-	-	-	-	-
totaal uitzettingen rentetypische looptijd < 1jr	-	-	-	-	-
totaal kortlopende vorderingen	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
totaal liquide middelen	-	-	-	-	-
totaal overlopende activa	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Saldo	587.000	709.500	809.500	969.500	1.054.500
totaal belastingopbrengsten	164.733	183.682	193.661	203.421	211.395
Netto schuldquote	356	386	418	477	499

Tabel 31: Berekening Netto schuldquote

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de overheid. Hierbij zitten ook inkomsten en uitgaven met een kapitaalkarakter, zoals aan- en verkopen van grond, investeringen en investeringsbijdragen. De lidstaten van de EU die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben de euro als officiële munt. Deze lidstaten hebben in het stabiliteits- en groeipact afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van de afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort. Als het EMU-tekort van één van de lidstaten boven het normpercentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP) uitkomt, krijgt het land een officiële waarschuwing. In het uiterste geval kan de Europese Raad van Ministers ook boetes opleggen.

Om ervoor te zorgen dat het Nederlandse tekort binnen de gestelde norm van 3% blijft, is de Wet Houdbare Overheidsfinanciën per december 2013 vastgesteld. Hierin is bepaald wat de decentrale overheden mogen bijdragen aan dit tekort. De tekortnorm voor de decentrale overheden bedraagt: 0,5% van het Bruto Binnenlands Product (en specifiek voor waterschappen 0,06%).

Dit is de uitkomst van het onderhandelingsresultaat voor de periode 2024 t/m 2026. Waterschappen behouden deze ruimte ook in de jaren 2027 en 2028.

De berekening van het EMU-saldo is als volgt:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Meerjarenbegroting				Begroting 2024
		2026	2027	2028	2029	
Exploitatiesaldo (voor bestemming van reserves)	-8.716	-	-	-	-	-8.136
Invoed investeringen						
Bruto-investeringsuitgaven	-202.150	-259.605	-256.203	-289.012	-263.130	-225.141
Investeringsbijdragen	76.887	100.189	109.136	81.400	134.518	68.712
Verkoop van materiële en immateriële vaste activa	-	-	-	-	-	-
Afschrijvingen	32.170	36.914	39.609	42.530	44.926	31.870
Invoed voorzieningen						
Toevoeging aan voorziening t.l.v. exploitatie	250	250	250	250	250	802
Onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-490	-490	-455	-360	-360	-1.203
Deelnemingen en aandelen						
Boekwinst	-	-	-	-	-	-
Boekverlies	-	-	-	-	-	-
EMU-saldo	-102.049	-122.742	-107.663	-165.192	-83.796	-133.095
Referentiewaarde	-29.800	-30.200	-30.600	-31.100	-31.500	-27.300

Tabel 32: Berekening EMU-saldo

De referentiewaarde is het maximale toegestane EMU-saldo van ieder individueel waterschap, omgerekend naar de grootte van het waterschap. De individuele EMU-referentiewaarden zijn vooral bedoeld als richtlijn voor het toegestane tekort op het niveau van de individuele overheden. WDO Delta overschrijdt deze referentiewaarde. De omvang van het EMU-saldo is op langere termijn lastig te duiden, doordat deze sterk afhankelijk is van de bruto-investeringsuitgaven. Omdat de scope van investeringen nog niet helder is, kan hier uitsluitend een indicatieve kostenraming voor worden gemaakt.

Wendbaarheid

Dit kengetal laat zien in welke mate afschrijvings- en rentekosten (verzamelnaam kapitaallasten) de exploitatie belasten. Dit biedt een indicatie van de financiële flexibiliteit van de begroting. Hoe groter de omvang van de gepleegde en nog te plegen investeringen en de daaruit voortvloeiende financiering, des te meer kapitaallasten voor langere periode vastliggen. Het doen van investeringsuitgaven (uitgaven met meerjarig nut) in combinatie met het verplicht toepassen van het baten- en lastenstelsel voor de verantwoording, maakt dat investeren onvermijdelijk leidt tot een toename van de afschrijvings- en rentekosten. Het is dan ook voor dit kengetal lastig een norm te stellen, zoals eerder aangegeven biedt dit meer een indicatie. Net als bij de netto schuldquote kan dit kengetal verlaagd worden door het investeringsniveau bij te sturen of binnen de kaders van de wetgeving minder kosten te activeren. Dit laatste leidt tot een verdere structurele stijging van de jaarlijkse exploitatiekosten en derhalve hogere lastenstijgingen. Door de groei van de omvang van het investeringsniveau (jaarlijks en cumulatief) nemen de kapitaallasten de komende jaren toe.

	2025	2026	2027	2028	2029
kostengroep 1, onder 1.1, 1.3 en 1.4	41.584	49.426	55.464	62.105	68.075
kostengroep 1 tot en met 5	207.131	218.351	229.059	238.435	246.851
Wendbaarheid begroting	20,08	22,64	24,21	26,05	27,58

Kostengroep 1	
1.1	externe rentelasten
1.3	afschrijvingen van activa
1.4	afschrijving van boekverliezen
kostengroep 1 t/m 5	begrotingstotaal: uitgaven

Tabel 33: Wendbaarheid

Lastendruk

Het kengetal "Lastendruk" geeft de hoogte van de lastendruk van een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in vergelijking met het landelijk gemiddelde (t-1) weer.

x € 1	2025	2026	2027	2028	2029
hoogte lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning waterschap	527	581	603	628	647
hoogte lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning landelijk	448	448	448	448	448
factor lastendruk	1,18	1,30	1,35	1,40	1,44
<i>NB. gebaseerd op ongewijzigde woz-waarde € 370.000</i>					

Tabel 34: Lastendruk

9.2 Assetmanagement

Het waterschap beheert een uitgebreide portefeuille aan assets die essentieel zijn voor het vervullen van de primaire bedrijfsfuncties, waaronder dijken, zuiveringsinstallaties, stuwen en gemalen. Voor assetmanagement is het van belang dat deze kapitaalgoederen optimaal presteren gedurende hun gehele levenscyclus. We benaderen onderhoud en vervangingsstrategieën proactief, gebaseerd op risicomanagement en kosten-batenanalyse. De wijze waarop we assetmanagement hebben ingericht is vastgelegd in het Strategisch Assetmanagement Plan 1.0 (SAMP 1.0), gebaseerd op ISO 55001. De werkwijze is geïmplementeerd en wordt continu verbeterd. Conform de SAMP 1.0 zijn er assetmanagementplannen (amp's) opgesteld voor de meeste assets.

Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken		
Objecten	Primaire keringen	228 km
	Regionale en niet overige keringen (incl. kades)	809 km
Beoogd onderhoudsniveau	Het onderhoudsniveau van waterkeringen en bijbehorende kunstwerken is risicogestuurd en afgestemd op de noodzaak om de waterveiligheid te waarborgen. Onderhoud wordt uitgevoerd op basis van periodieke inspecties en risicobeoordelingen, waarbij gebieden met een hoog risico voorrang krijgen. Het huidige beleid streeft ernaar om kritieke assets preventief te onderhouden, zodat het risico op overstromingen tot een minimum wordt beperkt.	
Planning voor onderhoud	Regulier onderhoud	€ 1.223.000
	Groot onderhoud (kapitaallast)	€ 598.850

Watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen		
Objecten	Hoofdwaterlopen	6317 km
	Gemalen	367
	Stuwen	2027
Beoogd onderhoudsniveau	Het beoogde onderhoudsniveau voor watergangen en gemalen is gebaseerd op een risicogestuurde aanpak, waarbij het functioneren van het watersysteem en de preventie van wateroverlast centraal staan. Watergangen worden periodiek geïnspecteerd en schoongemaakt voor een goede doorstroming. Gemalen worden op basis van technische conditie en prestaties beoordeeld om te bepalen welke preventieve onderhoudsmaatregelen nodig zijn	
Planning voor onderhoud	Regulier onderhoud	€ 9.743.600
	Groot onderhoud (kapitaallast)	€ 5.389.956

Zuiverings-technische werken		
Objecten	Rioolwaterzuiveringsinstallaties	16
	Persleidingen	435 km
	Gemalen	127
Beoogd onderhoudsniveau	Het onderhoudsniveau voor zuiverings-technische werken is risico gestuurd en gericht op het waarborgen van de continuïteit van de afvalwaterzuivering. Preventief onderhoud wordt gepland op basis van prestatie- en risicobeoordelingen, waarbij technische systemen die een grote impact hebben de prioriteit krijgen. Doel is om storingen te minimaliseren en efficiëntie te maximaliseren.	
Planning voor onderhoud	Regulier onderhoud	€ 6.126.740
	Groot onderhoud (kapitaallast)	€ 9.764.864

9.3 Bedrijfsvoering

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de belangrijkste ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering. Goede bedrijfsvoering is essentieel voor het bereiken van onze doelen, het bieden van kwalitatief goede dienstverlening en efficiënte uitvoering van onze processen. Op basis van artikel 4.16 van het Waterschapsbesluit dient deze paragraaf minimaal de informatie te bevatten over:

- De stand van zaken van de bedrijfsvoering
- De beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering;
- Informatie over de financiële rechtmatigheid;
- De maatregelen die worden ondernomen om afwijkingen van de financiële rechtmatigheid te voorkomen.

Ook is afgesproken om energie informatie op te nemen in de begroting, welke is opgenomen onder e.

a. Stand van zaken

Ontwikkelingen

Onze omgeving is de afgelopen jaren sterk aan het veranderen, waardoor een aantal eerder vanzelfsprekende zaken voor de bedrijfsvoering onzeker zijn geworden. Denk aan omgevingsfactoren voor de bedrijfsvoering van WDO Delta, zoals de klimaatverandering, sterke prijsstijgingen, gevolgen van netcongestie voor de zekerheid van de (terug)levering van energie, ontwikkeling van AI en de digitale transformatie van onze omgeving, toenemende dreiging t.a.v. vitale digitale infrastructuur en krapte op de arbeidsmarkt in combinatie met toenemende uitstroom.

b. Beleidsvoornemens

Als gevolg van de beschreven veranderingen is het voor onze organisatie steeds lastiger om gerichte en samenhangende keuzes te maken, om zo effectief en efficiënt uitvoering te geven aan onze taken. Het bedienen van een toenemend gecompliceerde omgeving vraagt om toereikende werkwijzen, (stuur)informatie en elkaar kunnen vinden en begrijpen onder toenemende druk. Oftewel: een doorontwikkeling van de organisatie.

Dat betekent dat we in 2025 gaan werken aan:

- Versterken van sturing, leiderschap, gedrag & cultuur, competenties en vaardigheden van medewerkers i.c.m. het doorontwikkelen van het strategisch personeelsplan;
- Versterken van de digitaliseringsstrategie en de bedrijfsvoering door de inrichting van een chief information officer (CIO) Office en Bedrijfsbureau (incl. energiebeheerorganisatie);
- Lastenbeheersing: de doelen van lastenbeheersing realiseren door de efficiëntie van onze processen structureel te verbeteren.

c. Informatie over financiële rechtmatigheid

Vanaf verslagleggingsjaar 2025 legt het DB verantwoording af aan het Algemeen Bestuur (AB) over de financiële rechtmatigheid. Voor 2025 en 2006

heeft het AB een verantwoordingsgrens voor te rapporteren afwijkingen (fouten en onduidelijkheden) van 3% vastgesteld.

Daarnaast is een rapportagegrens vastgesteld: afwijkingen onder deze grens worden gerapporteerd bij een drempel van € 0,5 mln. De rechtmatigheidsverantwoording maakt onderdeel uit van de jaarrekening en wordt gecontroleerd door de accountant op getrouwheid. Eventuele afwijkingen worden toegelicht in de paragraaf over bedrijfsvoering.

Doelmatigheid, doeltreffendheid, rechtmatigheid

WDODelta heeft het 'systeem van control' ingericht volgens het 'Three Lines of Defence' model, waarbij ieder organisatieonderdeel eigen verantwoordelijkheid heeft t.a.v. de beheersing van processen. Onderstaande mechanismen zijn ingericht om toe te zien op doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid.

➤ Rekenkamer

De Rekenkamer voert onderzoek uit en biedt de uitkomsten aan het AB aan. In de P&C documenten wordt in de paragraaf bedrijfsvoering gerapporteerd over de stand van zaken:

- Duurzaam doen - Energieneutraliteit: onderzoek opgestart;
- Beleid waterschapserfgoed en ruimtelijke kwaliteit: onderzoek opgestart;
- Inspiratiebrief Voorbij de Dijk: aangeboden aan AB, schriftelijke reflectie van DB volgt.

De rekenkamer beschikt over een werkbudget, dat door het AB is vastgesteld.

➤ Artikel 109a onderzoek

Artikel 109a van de Waterschapswet vereist dat het DB de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door hen gevoerde bestuur onderzoekt en hiervan verslag uitbrengt aan het AB. Concerncontrol voert in dit onderzoek uit in

opdracht van het DB. In de Planning & Control-documenten wordt in de paragraaf bedrijfsvoering gerapporteerd over de stand van zaken:

- Proces besluitvorming Unie van Waterschappen: onderzoek oktober 2024 afgerond;
- Artikel 109a onderzoek 2025: groslijst opgesteld, onderwerpselectie door DB volgt.

➤ Onafhankelijke controlfunctie

Concerncontrol voert in opdracht van het DB/Secretaris Directeur audits, onderzoek en adviesopdrachten uit naar interne bedrijfsprocessen en rapporteert hierover aan directie en/of DB. Onderstaand een overzicht van uitgevoerde onderzoeken: budgethouderregeling, proces overtollig materieel, begrotingsproces, declaraties, systeemgerichte contractbeheersing HWBP-projecten, strategisch beleidsproces, informatieveiligheidsorganisatie, wet politiegegevens, een verbonden partij, integriteitsonderzoeken, P&C stukken, BIO en ISO-gecertificeerde processen.

d. Maatregelen financiële rechtmatigheid

Het meest recente accountantsverslag toont geen onrechtmatigheden van betekenisvolle omvang. WDODelta zorgt ervoor dat de rechtmatigheid continu gewaarborgd blijft door het advies van de accountant, gepresenteerd in de managementletter, serieus te nemen. De managementletter en de opvolging van de aanbevelingen worden periodiek besproken in de auditcommissie. Tot nu toe heeft deze bespreking geen aanleiding gegeven om aanvullende maatregelen te treffen.

e. Energie informatie

Zoals bekend is de energiewereld de laatste jaren volop in beweging. Dit is vanaf 2024 sterker merkbaar bij ons waterschap, omdat wij een nieuwe contractvorm voor (terug)levering van elektriciteit hebben. Het grootste deel van het volume (80-90%) wordt, net als voorheen, ingekocht op de lange-termijnmarkt. Het resterende deel van het volume wordt echter naar behoefte

op de korte termijnmarkt ingekocht. In de meerjarenraming 2026-2029 is rekening gehouden met de toekomstige stijging van de netbeheerkosten. Netbeheerders moeten de komende jaren vele miljarden euro's investeren in de uitbreiding en aanpassing van de transportnetten. Deze kosten voor de energietransitie moeten gezamenlijk worden betaald uit de transporttarieven van alle gebruikers van de transportnetten (huishoudens en bedrijven).

Verbruik

Er wordt uitgegaan van een verbruik in 2025 van 41,1 mln. kWh elektriciteit. Hierbij is rekening gehouden met 'normale' weersomstandigheden. 11,0 mln. kWh is afkomstig vanuit eigen opgewerkte elektriciteit, dankzij beide slibgistingen met wkk's en de zonnepanelen op daken en (rwzi)terreinen. De resterende inkoop van 30,1 mln. kWh wordt volledig 'vergroend' door inzet van onze eigen Garanties van Oorsprong (GvO's). Deze GvO's worden verkregen uit deelnemingen aan opwekinitiatieven wind en zon en door de teruglevering van de eigen opgewekte elektriciteit, die niet gelijktijdig kan worden verbruikt.

	Begroting 2025 kWh	Begroting 2025 %
Elektriciteitsverbruik per programma		
Waterveiligheid	20.000	0,1%
Watersysteem	9.103.000	22%
Waterketen	31.133.000	76%
Maatschappij en organisatie	846.000	2%
Totaal	41.102.000	100%

Opwek

In 2025 wordt naar verwachting 17,3 mln. kWh eigen elektriciteit opgewekt. Hiervan is 8,2 mln. kWh afkomstig van de warmte kracht koppelingen (WKK's) en 9,1 mln. kWh van zonnepanelen. Van deze 17,3 mln. kWh opwek wordt 11,0 mln. kWh zelf verbruikt door het waterschap en 6,3 mln. kWh geleverd aan het net.

Deze opwek resulteert in een besparing van € 3,3 mln. aan elektriciteitskosten. Dit bestaat uit vermeden inkoopkosten (minder leveringskosten, minder energiebelastingen, minder netwerkkosten, minder aankoop Garantie van Oorsprong (GvO's) en inzet eigen geproduceerde GvO's) en opbrengsten uit teruglevering.

Met name bij het programma Waterketen is dit goed zichtbaar. Hoewel het programma naar verwachting verantwoordelijk is voor 76% van het totale verbruik, draagt het dankzij de vermeden kosten slechts voor 58% bij aan de totale elektriciteitskosten. Bovendien wordt verwacht dat 97% van de totale energieopwekking plaatsvindt binnen programma Waterketen.

	Begroting 2025 kWh	Begroting 2025 %
Elektriciteitsopwekking per programma		
Waterveiligheid	50.000	0,3%
Watersysteem	459.000	3%
Waterketen	16.714.000	97%
Maatschappij en organisatie	66.000	0,4%
Totaal	17.289.000	100%

Elektriciteitskosten per programma	Begroting 2025	Begroting 2025
	Bedragen x € 1.000	%
Waterveiligheid	€ 15	0,2%
Watersysteem	€ 3.771	40%
Waterketen	€ 5.478	58%
Maatschappij en organisatie	€ 207	2%
Totaal	€ 9.471	100%

Aardgas

Het verwachte aardgasvolume voor 2025 (ca. 235.000 m³) wordt extern ingekocht. Dit wordt verduurzaamd met CO₂-compensatiecertificaten.

9.4 Verbonden partijen

WDODelta is betrokken bij een aantal verbonden partijen. Dit vormt een manier om beleidsvoornemens uit de programma's uit te kunnen voeren. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft.

Het waterschap heeft een bestuurlijk belang wanneer het een zetel in het bestuur van een verbonden partij heeft of stemrecht bezit. Een financieel belang bestaat wanneer de financiële middelen die het waterschap beschikbaar stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij te verhalen zijn op het waterschap.

Per participatie wordt hieronder onder andere aangegeven welk beleid de verbonden partij uitvoert en wat de kosten en baten hiervan zijn voor het waterschap.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT)
Vestigingsplaats	Zwolle
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, 'zelfstandig' overheidsorgaan
Openbaar belang	GBLT is het gemeenschappelijk belastingkantoor dat de heffing en invordering verzorgt van de belastingen van vijf waterschappen en zes gemeenten. Hierdoor worden de maatschappelijke kosten van het innen van de belastingen zo laag mogelijk gehouden
Jaarlijkse bijdrage	De bijdrage 2025 bedraagt € 2,7 mln.

Risico	WDOdelta is voor een goede uitvoering van haar taken afhankelijk van de belastingopbrengsten die GBLT incasseert. Voert GBLT haar taken niet goed uit, dan kan dit invloed hebben op zowel de inkomsten als de uitgaven van WDOdelta.	
Ontwikkelingen	De gemeenten Veenendaal, Renswoude en Woudenberg hebben het voornemen om hun taken met betrekking tot de WOZ en de gemeentelijke belastingen uit te besteden aan GBLT (per 1-1-2025). Het besluitvormingstraject is in 2024 verder geconcretiseerd.	
Financiële gegevens x € 1.000	1-1-2025	31-12-2025
Eigen vermogen (incl. resultaat)	-	-
Vreemd vermogen	4.561	4.522
Resultaat		-

Naam	Gemeenschappelijke Laboratoriumorganisatie (Aqualysis)
Vestigingsplaats	Zwolle
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, 'zelfstandig' overheidsorgaan
Openbaar belang	Aqualysis is een waterlaboratorium dat werkzaamheden verricht voor o.a. waterschappen. Deze zijn ook deelnemer in de bedrijfsvoerings- organisatie. Deze organisatievorm is verankerd in gemeenschappelijke regeling Aqualysis (statuut). Het is een praktische oplossing voor het aansturen van een samenwerkingsverband, dat grotendeels

	uitvoerende taken realiseert. In de regeling nemen Zuiderzeeland, Vechtstromen, WDOdelta, Vallei en Veluwe en Rijn en IJssel deel. Ook behoren diverse overheden en bedrijven tot de klantenkring. Door chemisch, bacteriologisch en biologisch onderzoek te verrichten is de controle op de naleving van vergunningen, het beheersen en beoordelen van de kwaliteit van het oppervlaktewater en de controle op het zuiveren van afvalwater mogelijk.	
Jaarlijkse bijdrage	De bijdrage 2025 bedraagt € 3,3 mln.	
Risico	WDOdelta is samen met andere deelnemers verplicht Aqualysis van geld te voorzien zodat deze haar taken goed kan uitvoeren. En staat, samen met de andere deelnemers, garant voor de financiële verplichtingen die Aqualysis met de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) aangaat.	
Ontwikkelingen		
Financiële gegevens x € 1.000	1-1-2025	31-12-2025
Eigen vermogen (incl. resultaat)	-	-
Vreemd vermogen	8.304	9.064
Resultaat		-

	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, 'zelfstandig' overheidsorgaan
Openbaar belang	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op

	het vlak van Informatie en communicatietechnologie. Het doel is het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen waterschappen en andere overheden die ook actief zijn in de 'natte' sector. Via Het Waterschapshuis spannen waterschappen zich gezamenlijk in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening naar burgers en bedrijven te verbeteren en om kostenbesparing op ICT uitgaven te realiseren.	
Jaarlijkse bijdrage	De bijdrage 2025 bedraagt € 1,7 mln.	
Risico	WDODelta is samen met andere deelnemers verplicht Het Waterschapshuis van geld te voorzien zodat deze haar taken goed kan uitvoeren. En staat, samen met andere deelnemers, garant voor de financiële verplichtingen van Het Waterschapshuis jegens derden.	
Ontwikkelingen	Er loop een geschil met de belastingdienst over mogelijke btw-plichtigheid. De rechter heeft Het Waterschapshuis in het gelijk gesteld. De belastingdienst is in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. Het Waterschapshuis is in afwachting van het vervolg.	
Financiële gegevens x € 1.000	Er wordt door deze verbonden partij geen prognose opgesteld.	
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		
Resultaat		

Naam	Het Regionaal Historisch Centrum Drents Archief	
Vestigingsplaats	Assen	
Rechtsvorm	Openbaar lichaam op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen	
Openbaar belang	Het Drents Archief is een Regionaal Historisch Centrum en vormt een gemeenschappelijke regeling met onder andere het Rijk, de gemeente Assen. De activiteiten zijn in twee hoofdtaken te verdelen: 1) invulling aan de wettelijke taak om de archieven van de partners en de provincie Drenthe te beheren; 2) vervullen van de publieke taak om de schatten aan informatie die in de depots worden bewaard toegankelijk te maken voor een breed publiek.	
Jaarlijkse bijdrage	De bijdrage 2025 bedraagt € 0,1 mln.	
Risico	N.v.t.	
Ontwikkelingen	N.v.t.	
Financiële gegevens x € 1.000	1-1-2025	31-12-2025
Eigen vermogen	102	102
Vreemd vermogen	12	-
Resultaat		

Vennootschappen en coöperaties

Naam	N.V. Nederlandse Waterschapsbank (NWB)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Openbaar belang	De Nederlandse Waterschapsbank is financieel dienstverlener van de Nederlandse publieke sector. Met een gespecialiseerde financiële dienstverlening houdt de bank de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger zo laag mogelijk. Het aandelenbezit van het waterschap bij de NWB is niet verhandelbaar en brengt geen financieel risico met zich mee. De aandelen zijn tegen de verkrijgings-waarde op de balans geplaatst.
Jaarlijkse dividenduitkering	De nettowinst over het eerste halfjaar 2024 bedraagt € 58 mln. Het marktaandeel in de financiering van de Nederlandse publieke sector heeft de bank voortgezet. De kredietportefeuille is gegroeid naar een nieuw recordniveau. Men verwacht in het tweede deel van 2024 op dezelfde manier te kunnen voorzien in de financieringsbehoefte. De omvang van de kredietportefeuille zal nog verder gaan groeien. Wij houden rekening met een te ontvangen dividenduitkering over 2024 van € 2,3 mln.
Risico	In de begroting wordt structureel rekening gehouden met een dividenduitkering over de aandelen van NWB. De uitkering van dividend is echter afhankelijk van de behaalde nettowinst. Deze is niet ieder jaar gelijk en kan zelfs negatief uitvallen. Het niet ontvangen van dividend in enig jaar kan leiden tot een exploitatietekort.

Ontwikkelingen	N.v.t.	
Financiële gegevens x € 1 mln.	Er wordt door deze verbonden partij geen prognose opgesteld.	
Eigen vermogen (incl. resultaat)		
Vreemd vermogen		
Resultaat (netto)		

Naam	Wij Windenergie Staphorst BV	
Vestigingsplaats	Staphorst	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Openbaar belang	De BV is onderdeel van de coöperatie Wij Duurzaam Staphorst (WDS) en is opgericht voor het realiseren en exploiteren van een windpark. Het waterschap heeft als streven om per 2025 energieneutraal te werken. In Staphorst wordt daarom deelgenomen in een windpark, opgezet door de lokale coöperatie. De BV gaat in een latere fase van het traject aandelen uitgeven, waarbij het waterschap minstens 20% van het eigen vermogen verwerft. Het beoogde doel is om Garanties van Oorsprong op naam te verkrijgen, waarmee bijgedragen wordt aan een energieneutraal waterschap.	
Jaarlijkse bijdrage	N.v.t.	
Risico	Bij faillissement vervalt het jaarlijkse exploitatievoordeel en zijn de aandelen niets meer waard.	

Ontwikkelingen	De kapitaalstorting bedroeg € 1,2 mln. (2021). De substantiële bijdrage die geleverd wordt bedraagt 12,7 mln. kWh. Het gestorte kapitaal wordt gedurende de levensduur van het windpark terugbetaald.	
Financiële gegevens x € 1.000	Er wordt door deze verbonden partij geen prognose opgesteld.	
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		
Resultaat		

Naam	Nieuwleusen Synergie Lokaal Energie Bedrijf BV	
Vestigingsplaats	Nieuwleusen	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Openbaar belang	Sinds 2020 aandeelhouder in de BV.	
Jaarlijkse bijdrage	N.v.t.	
Risico	Bij faillissement vervalt het jaarlijkse exploitatievoordeel en zijn de aandelen niets meer waard.	
Ontwikkelingen	N.v.t.	
Financiële gegevens x € 1.000	Er wordt door deze verbonden partij geen prognose opgesteld.	
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		

Naam	Zonnepark de Mussels BV te Beilen	
Vestigingsplaats	Balinge	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Openbaar belang	De BV is in 2022 opgericht. Het waterschap participeert als aandeelhouder. Coöperatie Project De Mussels U.A. is de tweede aandeelhouder.	
Jaarlijkse bijdrage	N.v.t.	
Risico	Bij faillissement vervalt het jaarlijkse exploitatievoordeel en zijn de aandelen niets meer waard.	
Ontwikkelingen	N.v.t.	
Financiële gegevens x € 1.000	Er wordt door deze verbonden partij geen prognose opgesteld.	
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		
Resultaat		

Stichtingen en verenigingen

Naam	De Unie van Waterschappen	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Vereniging	
Openbaar belang	De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt alle waterschappen in Nederland in het nationale en internationale speelveld met betrekking tot het beheer van waterkeringen, het regionale waterbeheer en het zuiveren van afvalwater. Ook stimuleert de unie kennisuitwisseling, samenwerking en is het de werkgeversorganisatie van de medewerkers van alle waterschappen.	
Jaarlijkse bijdrage	De bijdrage 2025 bedraagt € 0,8 mln.	
Risico	WDOdelta staat (naar rato van het aandeel van het waterschap in de totale contributiebetaling aan de vereniging) deels garant voor een geldlening van de Nederlandse Waterschapsbank. voor € 5,8 mln. Deze lening loopt tot en met 2 mei 2042.	
Ontwikkelingen	In 2027 viert de Unie van Waterschappen haar 100-jarig jubileum. Voor het organiseren van activiteiten worden in de komende vier jaren middelen gereserveerd (€ 100K p/jaar).	
Financiële gegevens x € 1.000	Er wordt door deze verbonden partij geen prognose opgesteld	
Eigen vermogen (incl. resultaat)		
Vreemd vermogen		
Resultaat		

Naam	Stichting STOWA	
Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Stichting	
Openbaar belang	STOWA is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerder in Nederland, die toegepaste kennis vergaart, verspreidt en implementeert. De waterbeheerders hebben deze kennis nodig, om de opgaven waar zij in hun werk voor staan goed uit te kunnen voeren. Deelnemers zijn waterschappen en provincies, die gezamenlijk het werk van de stichting financieren.	
Jaarlijkse bijdrage	De bijdrage 2025 bedraagt € 0,4 mln.	
Risico	Er is sprake van een relatief gering financieel risico. De bijdragen van de deelnemende partijen en van derden dekken de te maken kosten.	
Ontwikkelingen	N.v.t.	
Financiële gegevens x € 1.000	Er wordt door deze verbonden partij geen prognose opgesteld	
Eigen vermogen (incl. resultaat)		
Vreemd vermogen		
Resultaat		

9.5 Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht bestuursorganen om informatie actief openbaar te maken van. In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen beschreven welke activiteiten het waterschap uitvoert op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding. Voor deze taken ontvangt het Waterschap zowel incidentele als structurele middelen van het rijk.

➤ Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die op eigen initiatief vanuit het waterschap worden ondernomen om informatie openbaar te maken voor de samenleving. De komende jaren worden hiervoor de volgende gegevens gepubliceerd conform de wettelijke eisen:

- Bereikbaarheidsgegevens van het waterschap op de website;
- Vergaderstukken van ons algemeen bestuur;
- Convenanten;
- Woo-verzoeken, inclusief de schriftelijke beslissingen op die verzoeken en de daarbij verstrekte informatie en
- Onderzoeken en klachten.

➤ De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

➤ Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals bijvoorbeeld Woo-verzoeken. We houden daarbij rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens.

➤ De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding voeren we het volgende uit:

- Communicatie, begeleiding medewerkers: er wordt een aantal voorlichtings sessies georganiseerd om medewerkers bewust te maken van de Woo, hun rol hierin en welke ondersteuning ze kunnen verwachten.
- Archivering: het goed opslaan van verschillende vormen van informatie is essentieel voor openbaarmaking van informatie. Daarom worden medewerkers begeleid in het goed archiveren van informatie in de daarvoor bestemde systemen.
- Systemen en procedures: er wordt gewerkt aan verdere optimalisatie van systemen en procedures. Onder andere beleid en werkafspraken worden geactualiseerd.

➤ Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-coördinator

Er is een coördinator aangesteld met o.a. als taken:

- Het coördineren van de behandeling van informatieverzoeken en Woo-verzoeken;
- Interne en externe vragen beantwoorden;
- Fungeren als aanspreekpunt;
- Toezichthouden, adviseren, informeren en rapporteren.

10. Financiële begroting

10.1 Uitgangspunten en normen

Loonkostenontwikkeling

Voor het opstellen van de personeelsbegroting wordt gebruik gemaakt van de volgende uitgangspunten: organisatiestructuur (hiërarchie), formatie-omvang per afdeling, verdeling functies per afdeling, inschaling functies. De loonkosten zijn verhoogd met 4,4% en meerjarig met 3%.

Indexering van de kosten en overige opbrengsten

De prijzen voor goederen en diensten zijn voor alle jaren met 2,8% geïndexeerd.

Rentepercentages

Uitgangspunt voor de financiering is dat de vaste activa zoveel mogelijk met permanent vermogen worden gefinancierd. Op grond van de Wet financiering decentrale overheden (FIDO) is een beperkte financiering met korte termijn middelen (kasgeldlening en rekening-courant) mogelijk. Hiervan wordt optimaal gebruik gemaakt, gezien de lagere geldmarkttrente.

Voor de rente van de nieuw af te sluiten geldleningen wordt – voor het berekenen van de lasten – voor de periode 2025-2029 gerekend – met een rente van 2,75%. Voor de korte rente wordt uitgegaan van maximaal 2,75% voor de jaren 2025-2029. In de begrotingsbrief is als uitgangspunt voor het aantrekken van langlopende leningen gekozen voor een rentepercentage van 3%. Het DB acht het verantwoord om dit percentage in de begroting bij te stellen naar 2,75%, gezien de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. Verder wordt in de begrotingsbrief, net als in voorgaande jaren, voor de toerekening van bouwrente een percentage van 2% gehanteerd. In ons beleid hebben we eerder vastgelegd dat we ook voor de bouwrente de meerjarige

renteverwachting uit de begroting hanteren. Omdat we die nu in de begroting 2025 meerjarig inschatten op 2,75%, is het voorstel om dit percentage nu ook voor de bouwrente te hanteren.

Voor de kapitaallasten is een gemiddelde financieringsrente gehanteerd van 1,75% in 2025. In latere jaren loopt dit percentage op. Van 2,42% in 2026, naar respectievelijk 2,14% in 2027 en 2,37% in 2028 en 3,11% in 2029.

Omvang onvoorzien

Voor de periode 2025-2029 wordt voor onvoorzien € 0 per jaar begroot. Deze post is bij de besluitvorming van de ombuiging in 2021 begroot op nihil.

Concerncorrectie kapitaallasten

De meerjarenraming 2025-2029 is geactualiseerd. Nieuwe ontwikkelingen zijn meegenomen in de planning bij de begroting 2025. De kapitaallasten van de voorgenomen investeringen met uitzondering van HWBP (en de nog te starten investeringen en lopende investeringen) zijn met 15% naar beneden gecorrigeerd voor de boekjaren 2025 en 2026. In de jaren 2027, 2028 en 2029 is een percentage van 20% gehanteerd. Hiervoor is gekozen om zo de investeringskredieten (risicoreserveringen) niet volledig uit te putten, evenals de niet begrote subsidies die wij in de loop der jaren ontvangen. Tot slot leert de ervaring dat niet alle investeringen conform planning (kunnen) worden uitgevoerd.

Bestaand beleid

De ramingen in de begroting zijn gebaseerd op bestaand beleid. Nieuw beleid, inclusief financiële consequenties, is afzonderlijk aan het bestuur voorgelegd. Besluitvorming tot aan de vergadering in oktober is in de begroting 2025 verwerkt. We streven er naar nieuw beleid op één jaarlijks moment aan het algemeen bestuur aan te bieden.

10.2 Overzicht van baten en lasten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026-2029				Rekening 2023	Begroting 2024
		2026	2027	2028	2029		
Programma							
Watersysteem	61.438	65.293	69.562	75.186	80.092	52.249	61.892
Waterketen	51.236	57.400	59.985	61.844	62.509	41.282	48.520
Waterveiligheid	15.777	16.233	18.126	18.601	19.473	13.721	13.556
Maatschappij en organisatie	47.398	47.156	48.388	50.190	51.721	37.647	44.278
Totaal programma's	175.849	186.082	196.061	205.821	213.795	144.899	168.246
Onvoorzien	-	-	-	-	-	-	-
Totaal lasten	175.849	186.082	196.061	205.821	213.795	144.899	168.246
Dividend	-2.400	-2.400	-2.400	-2.400	-2.400	-3.082	-2.300
Oninbaar	400	400	400	400	400	353	400
Dekken uit waterschapsbelastingen	173.849	184.082	194.061	203.821	211.795	142.170	166.346
Watersysteemheffing	-97.638	-107.337	-114.559	-122.171	-129.477	-86.350	-95.346
Zuiveringsheffing	-67.495	-76.745	-79.502	-81.650	-82.318	-55.429	-62.864
Waterschapsbelastingen	-165.133	-184.082	-194.061	-203.821	-211.795	-141.779	-158.210
Exploitatieresultaat	8.716	-	-	-	-	391	8.136
Inzet (egalisatie)reserves	-8.716	-	-	-	-	-9.328	-8.136
Resultaat na inzet reserves	-	-	-	-	-	-8.937	-

Tabel 35: Dekkingsmiddelen per taak en post onvoorzien

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026-2029				Rekening 2023	Begroting 2024
		2026	2027	2028	2029		
Lasten							
Rente en afschrijvingen	44.159	50.706	56.747	63.391	69.368	37.600	41.187
Personeelslasten	84.595	86.780	89.178	91.388	94.278	69.492	74.369
Goederen en diensten van derden	71.610	73.905	75.896	76.411	75.792	56.178	68.672
Bijdragen aan derden	6.567	6.756	7.029	7.030	7.191	4.854	6.450
Toevoeging aan voorziening	200	204	209	215	222	787	731
Onvoorzien	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal lasten	207.131	218.351	229.059	238.435	246.851	168.911	191.409
Baten							
Financiële baten	527	527	527	539	553	2.039	828
Personeelsbaten	854	870	886	913	941	1.040	590
Goederen en diensten aan derden	3.484	4.071	4.327	4.440	4.525	4.065	2.620
Bijdragen van derden	1.331	1.177	942	744	765	3.119	1.636
Waterschapsbelastingen	182.165	183.682	193.661	203.421	211.395	141.426	157.810
Dividend	2.400	2.400	2.400	2.400	2.400	3.082	2.300
Interne verrekeningen	25.086	25.624	26.316	25.978	26.272	13.749	17.489
Subtotaal baten	215.847	218.351	229.059	238.435	246.851	168.520	183.273
Saldo van baten en lasten	-8.716	-	-	-	-	391	8.136
Inzet (egalisatie)reserves	-8.716	-	-	-	-	9.328	8.136
Gerealiseerd resultaat	-	-	-	-	-	-8.937	-

Tabel 36: Exploitatiebegroting naar kosten en opbrengstsoorten

10.3 Incidentele baten en lasten

Definities

Dit hoofdstuk bevat een overzicht van eenmalige baten en lasten ten opzichte van de voorgaande en komende begrotingsjaren. Dit overzicht helpt de gebruiker van de begroting bij het bepalen van het formele begrotingsevenwicht.

Een eenmalige uitgave (of inkomst) wordt gedefinieerd als een begrotingspost die maximaal drie jaren is geraamd en waarvan de eindigheid vaststaat. Zodoende kan een incidentele begrotingspost meerdere exploitatiejaren voorkomen. Deze posten lopen in principe echter niet door tot buiten de scope van de meerjarenbegroting. Het laatste boekjaar bevat in principe geen incidentele lasten of baten.

Incidentele baten en lasten

In de volgende tabel worden de substantiële dan wel bestuurlijk relevante incidentele baten en lasten uiteengezet, evenals het laatste exploitatiejaar waarin deze posten voorkomen. Ook biedt het onderstaande overzicht geen inzicht in de integrale lasten die met een specifiek onderwerp samenhangen. Er is sprake van (mogelijke) samenhang met structurele lastenmutaties.

Incidentele lasten (x € 1.000)			2025	2026	2027	2028	2029
Kostengroep	Programma	Omschrijving					
Personeel	WS	Inhuur WOM	80				
Personeel	WS	Intensiveren beïnvloeding ruimtelijke ordening processen	240	240			
G&D	WS	BRO (basisregistratie ondergrond)	65				
G&D	WS	Digitalisering watersysteem	105	105	105		
G&D	WK	Datagedreven sturing rwzi's	1.373	2932	3.875	2.924	150
G&D	WK	Onderzoek lachgasreductie	63	63	63		
G&D	M&O	Data gestuurd werken	250				
G&D	M&O	Energie informatiesysteem	150				
G&D	M&O	Ultimo	125				
G&D	M&O	Scheiden infrastructuur KA/PA	200				
G&D	M&O	Document Management Systeem	700				
G&D	M&O	Opbouw datalaag	150	150	150		
G&D	M&O	Implementatie WOO	84	47			
G&D	M&O	Rechtmatigheidsverantwoording	110				
G&D	M&O	Investering in structurele lastenbeheersing	800	400	200	100	
			4.495	3.937	4.393	3.024	150
Incidentele baten (x € 1.000)							
Inkomstengroep	Programma	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
G&D	M&O	Compensatie implementatie WOO	84	47			
Reserves		Egalisatiereserve watersysteemheffing	6.208				
Reserves		Egalisatiereserve zuiveringsheffing	2.508				
			8.800	47	-	-	-

Tabel 37: Incidentele baten en lasten

10.4 Voorgenomen investeringen

Hieronder een uitzetting van de bruto- investeringen voor de komende jaren:

Programma	2025			2026		
	OHW	Aanvragen	totaal	OHW	Aanvragen	totaal
Waterveiligheid HWBP	82.304.000	32.278.000	114.582.000	44.810.000	102.715.000	147.525.000
Waterveiligheid niet HWBP	-	275.000	275.000	-	300.000	300.000
Watersysteem	11.404.000	31.909.000	43.313.000	595.000	69.395.000	69.990.000
Waterketen	27.778.000	9.580.000	37.358.000	9.847.000	26.236.000	36.083.000
M&O	75.000	6.547.000	6.622.000	-	5.707.000	5.707.000
Totaal	121.561.000	80.589.000	202.150.000	55.252.000	204.353.000	259.605.000

Programma	2027			2028		
	OHW	Aanvragen	totaal	OHW	Aanvragen	totaal
Waterveiligheid HWBP	25.693.000	124.537.000	150.230.000	21.337.000	161.938.000	183.275.000
Waterveiligheid niet HWBP	-	275.000	275.000	-	-	-
Watersysteem	-	66.700.000	66.700.000	-	67.310.000	67.310.000
Waterketen	3.678.000	28.202.000	31.880.000	3.500.000	32.055.000	35.555.000
M&O	-	7.118.000	7.118.000	-	2.872.000	2.872.000
Totaal	29.371.000	226.832.000	256.203.000	24.837.000	264.175.000	289.012.000

Programma	2029		
	OHW	Aanvragen	totaal
Waterveiligheid HWBP	-	175.794.000	175.794.000
Waterveiligheid niet HWBP	-	-	-
Watersysteem	-	43.696.000	43.696.000
Waterketen	-	40.375.000	40.375.000
M&O	-	3.265.000	3.265.000
Totaal	-	263.130.000	263.130.000

Tabel 38: Bruto-investeringen 2025-2029

Naar aanleiding van de tegenvallende realisatiegraad in 2023 en 2024 zijn diverse verbetermaatregelen doorgevoerd om in 2025 een grotere voorspelbaarheid te realiseren. Hiervoor is onder andere contact gelegd met waterschappen die langdurig voorspelbare resultaten hebben geboekt.

Allereerst is er in 2025 realistischer begroot: de stijging in uitgaven die door de jaren heen werd begroot, is afgevlakt. Met name de voorgenomen investeringen werden de afgelopen jaren te optimistisch begroot. Er wordt nu

strakker begroot en er vindt betere afstemming over de maakbaarheid plaats tussen verschillende afdelingen.

Daarnaast ligt er meer focus op het beheer van de cashflow gedurende het jaar. Waar eerder vooral werd gestuurd op het naleven van het projectbudget, is nu de aandacht verbreed naar het bewaken van uitgaven binnen projecten door het jaar heen.

Voor het programma Watersysteem is extra aandacht besteed aan het versterken van de projectteams. In vergelijking met de situatie tijdens de begroting van 2024, zijn de teams nu beter uitgerust qua personele bezetting en werkmethoden. Dit leidt tot een grotere voorspelbaarheid in zowel de WOM-projecten als de projecten voor Gemalen & Stuwen.

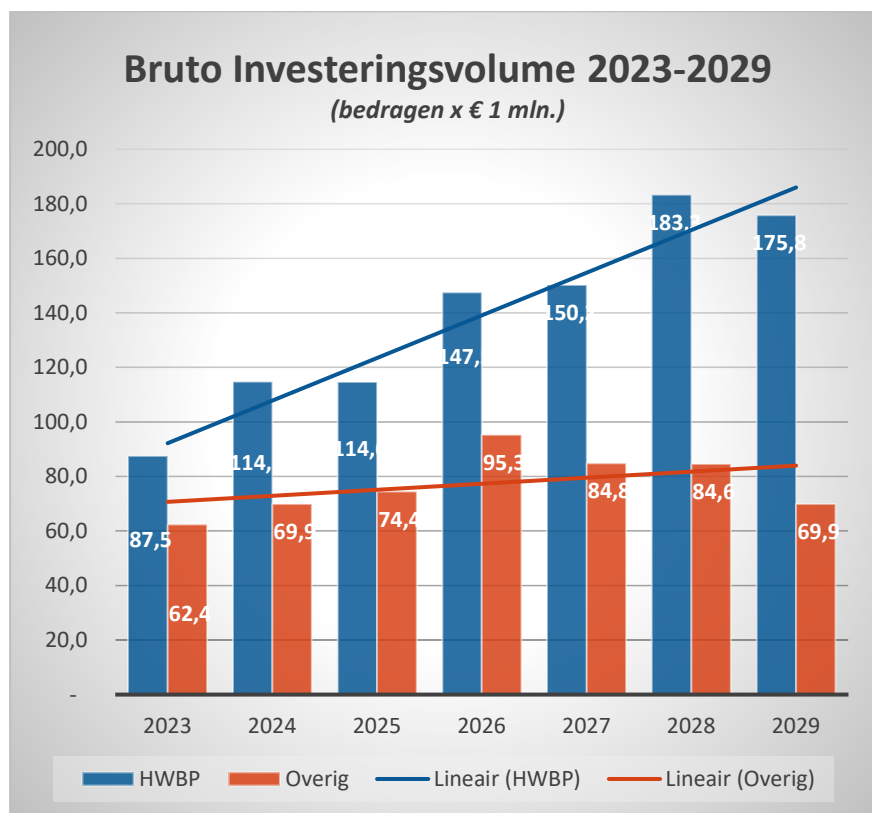
Binnen de Waterketen is de daling van de begroting vooral te verklaren door gebeurtenissen uit 2024: het besluit van het algemeen bestuur om af te zien van de bouw van de CO₂-afvanginstallatie en de vertraagde vergunningprocedure van de windturbine in Kampen. Hier staat echter een stijging in productiviteit tegenover, met name bij de vervangingsinvesteringen in de waterketen. De productie wordt opgevoerd om de achterstand door de maakbaarheidsproblemen uit 2022 in te halen.

De stijging van de prognose voor 2024 van € 182 mln. naar een begroting van ruim € 202 mln. is financieel gezien een realistische stijging.

Het risico van schaarste is nadrukkelijk aan de orde. Niet alleen de krappe arbeidsmarkt vormt een uitdaging, maar naar verwachting zal de schaarste aan aannemers en ingenieursbureaus in de toekomst nog sterker voelbaar worden. Door medeoverheden worden steeds meer projecten op de markt gezet, waardoor capaciteit van opdrachtnemers beperkt is. We ervaren nu al lastige aanbestedingen, waarin heel weinig inschrijvers zijn. Dit leidt tot olopende

prijzen door beperkte concurrentie (als überhaupt al een inschrijver is) en vertraging in het wegzetten van projecten.

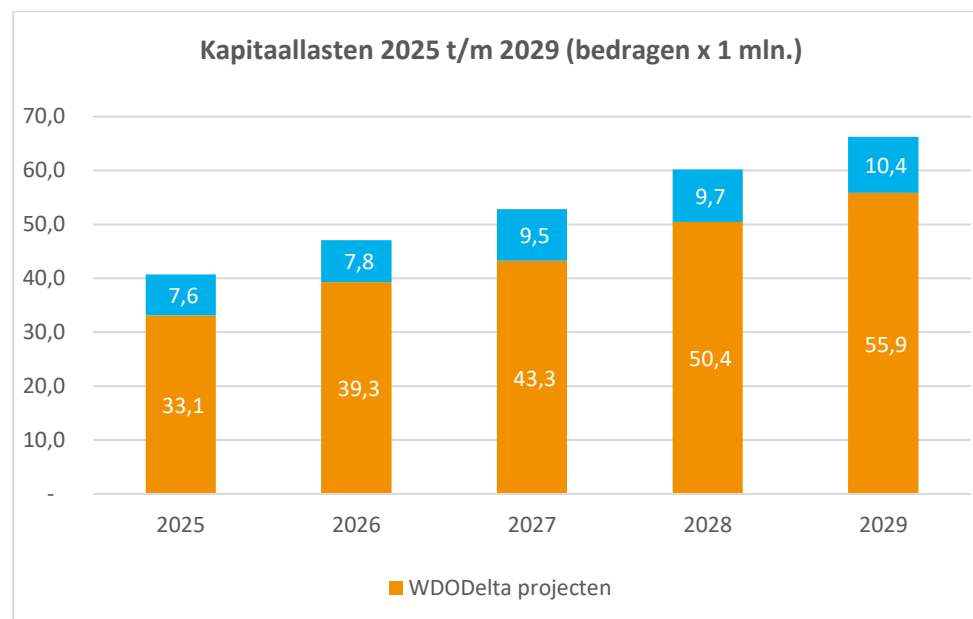
De focus van realistisch begroten, lag vooral op het jaar 2025. In 2025 gaat de organisatie ook realistischer kijken naar de meerjarenraming 2026 en verder. De verwachting is dat de kapitaallasten verder afvlakken.

Figuur 9: Investeringsvolume 2023-2029 (incl. concerncorrectie)

Kapitaallasten

De kapitaallasten dalen ten opzichte van de vorige begroting. Dit komt voornamelijk door een grotere voorspelbaarheid en een dalende rente op de kapitaalmarkt. De afschrijvingslasten liggen rond de € 33,5 mln. en lopen op tot € 44,9 mln. in 2029. In de paragraaf financiering staat een toelichting over de impact hiervan op de financiële positie.

Figuur 10: Kapitaallasten 2025-2029

10.4 Gepronosticeerde balans (ultimo boekjaar)

(x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Activa						
VASTE ACTIVA						
immateriële va	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
materiële va	500.000	580.000	700.000	800.000	960.000	1.045.000
financiële va	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
	525.000	605.000	725.000	825.000	985.000	1.070.000
VLOTTENDE ACTIVA						
Kortlopende vorderingen	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Overlopende activa	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Liquide middelen	0	0	0	0	0	0
	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
TOTAAL ACTIVA	555.000	635.000	755.000	855.000	1.015.000	1.100.000
Passiva						
VASTE PASSIVA						
Algemene reserve	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500
Bestemmingsreserves - tarief	4.500	2.500	0	0	0	0
Bestemmingsreserves - overig	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Nog te bestemmen resultaat	0	0	0	0	0	0
Voorzieningen	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Vaste schulden	470.000	549.500	666.500	766.000	925.500	1.005.000
	490.000	567.500	682.000	781.500	941.000	1.020.500
VLOTTENDE PASSIVA						
Netto-vlottende schulden	35.000	35.000	35.000	35.000	35.000	35.000
Overlopende passiva	30.000	32.500	38.000	38.500	39.000	44.500
	65.000	67.500	73.000	73.500	74.000	79.500
TOTAAL PASSIVA	555.000	635.000	755.000	855.000	1.015.000	1.100.000

Tabel 39: Gepronosticeerde balans

11. Begrotingsbijlagen

11.1 Afkortingen

AMP Assetmanagementplan

Arbo Arbeidsomstandigheden

BIO Baseline Informatie Overheid

BV Besloten Vennootschap

BVZ Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer

CO₂ Koolstofdioxide

DAW Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

DPRD Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie

EBO Energiebeheer organisatie

ECB Europese Centrale Bank

EMU Europese Monetaire Unie

FIDO Financiering Decentrale Overheid

GBLT Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn

GPK Geautomatiseerde Peilregelende Kunstwerken

GGOR Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime

GvO Garanties van Oorsprong

GWW Grond-, Weg- en Waterbouw

Ha Hectare

HOP Haarvaten op Peil

HR Humanresourcesmanagement

HVO Hydrotreated Vegetable Oil ('blauwe diesel')

HWBP Hoogwater Beschermingsprogramma

ICT Informatie- en Communicatie technologie

Ie Inwonerequivalent

IRM Integraal Riviermanagement

Km Kilometer

KRW Kaderrichtlijn Water

kWh Kilowattuur

LBO Landelijke Beoordelingsronde

LTO Land en Tuinbouw Organisatie

MBO Middelbaar Beroepsonderwijs

MLN Miljoen

M&O Programma Maatschappij en organisatie

N2000 Natura 2000

NBW Nationaal Bestuursakkoord Water

NOVEX Programma Nationale Omgevingsvisie

NWB Nederlandse Waterschapsbank

N.v.t. Niet van toepassing

OAS Technische Optimalisatiestudie

PAGW Programmatische Aanpak Grote Wateren

P&C Planning & Control

PPLG Provinciaal Programma Landelijk Gebied

PROGR Programma

RES Regionale Energiestrategie

Rwzi Rioolwater zuiveringsinstallatie

SEH Smart Energie Hub

STOWA Stichting toegepast onderzoek waterbeheer

UFDO Uitvoeringsregeling Financiering decentrale overheden

Ve Vervuilingseenheid

WBI Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium

WBP Waterbeheerprogramma

WBS Water en bodem sturend

WDO Delta Waterschap Drents Overijsselse Delta

WK Programma waterketen

WKK Warmte-krachtkoppeling

WOM Water op maat

WOZ Wet Onroerende Zaken

WS Programma watersysteem

WV Programma waterveiligheid

ZON Zoetwatervoorziening Oost-Nederland